

Siitä minun sydämeni riemuitsee ja veisuullani Häntä ylistän
Etnografinen tutkimus gospelmusiikin kuorossa laulamisen merkityksestä

Pauliina Lampi

Pro gradu-tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin
ja taiteiden
tutkimuksen laitos

Uskontotiede

kesäkuu 2019

TURUN YLIOPISTO
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/
Humanistinen tiedekunta

PAULIINA LAMPI: Siitä minun sydämeni riemuitsee ja veisuullani Häntä ylistän :

Etnografinen tutkimus gospelmusiikin kuorossa laulamisen merkityksistä

Pro gradu-tutkielma, 60s.

Uskontotiede

Kesäkuu 2019

Tutkielman aiheena on osana Turun luterilaista Mikaelinseurakuntaa toimiva noin kuusikymmenhenkisen sekakuoron ja kahdeksanhenkisen yhtyeen muodostama kokonaisuus nimeltä Aboa Gospel. Tarkastelin Aboa Gospelin laulajien harrastukselleen antamia merkityksiä. Kiinnitin huomiota Aboa Gospelin riveissä laulamisen hengellisiin merkityksiin ja merkityksiin niin sanotussa jokapäiväisessä arjessa, kuorolaisten kesken kehittyneeseen yhteishenkeen, rukoilemisen ja gospelmusiikin laulamisen väliseen suhteeseen, kuorolaulun ruumiillisuuteen, uusien asioiden oppimiseen Aboa Gospelin toiminnassa sekä kuorolaulun herättämiin tunteisiin ja kokemuksiin.

Tutkielman aineisto koostuu seitsemän Aboa Gospelin laulajan haastatteluista sekä kuoron konserteissa tehdyistä kenttämuistiinpanoista. Analysoin aineiston käyttäen lähilukua. Muodostin tutkielman keskeiset teoreettiset käsitteet ja teemat ankkuroudun teorian avulla.

Etnografisen tutkielmani keskeiset teoreettiset käsitteet ovat eletty uskonto, ruumiillisuus, kokemus, toimijuus, rukous, ja yhteisöllisyys. Käytän Meredith McGuiren kehittämää eletyn uskonnon käsitettä kuvaamaan niitä instituutioiden ulkopuolisia uskonnollisuuden muotoja, joiden avulla maallikot harjoittavat uskontoa jokapäiväisessä elämässään, kuten työpaikalla ja harrastuksissa. Ruumiillisuus liittyy tutkielmassani laulamisen ruumiillisuuteen. Kokemuksilla tarkoitan Aboa Gospelin riveissä laulamisen aikaan saamia hengellisiä kokemuksia. Toimijuus liittyy kuorolaisten evankelioivaan vapaaehtoistehävään seurakunnassa. Rukousta käsitellessäni nojaan Sam D. Gillin luomaan luokitteluun, jossa rukoukset luokitellaan eri ryhmiin sen mukaan, minkä muotoinen Meredith McGuiren yhteisöllisyyden tutkimukseen.

Aboa Gospel on kuorolaisille monin tavoin merkittävä harrastusmahdollisuus. Se tarjoaa tilaisuuksia hoitaa uskoa, kokea yhteisöllisyyttä, matkustaa, oppia laulamaan, rukoilla yhdessä, jakaa evankeliumia ja saada yhteys toisiin ihmisiin ja Jumalaan. Lisäksi kuoroharjoituksissa nekin, joilla on kotona ja työssä kiireistä, saavat omaa aikaa.

Avainsanat : uskontotiede, gospelmusiikki, uskontoetnografia, hengellinen musiikki, Turun Mikaelinkirkko, afroamerikkalainen musiikki, kuorolaulu, toimijuus, rukous, yhteisöllisyys, hengellisyys, oppiminen, lähiluku, evankeliumi, seurakunta

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Aineisto ja menetelmä	2
2.1 Aineiston keruu	2
2.2 Haastattelu	4
2.3 Eettisiä huomioita	7
2.4 Lähiluku ja ankkuroitu teoria	9
2.5 Etnografia	11
3. Teoreettisia käsitteitä	18
3.1 Eletty uskonto	18
3.2 Ruumiillisuus ja kokemus	21
3.3 Rukous	25
3.4 Toimijuus	27
4. Aboa Gospel	30
4.1 Konsertin yhteislaulutilaisuuden kuvaus	30
4.2 Aboa Gospelin taustaa	33
4.3 Gospelmusiikki ja Aboa Gospel-kuoro	34
4.4 Kuoron ja kuorolaisten kehitys	38
4.5 Muistoja kuoroajalta	39
5. Kuoroharrastuksen merkitys	40
5.1 Hengellisyys	40
5.2 Uuden oppiminen	44
5.3 Yhteisöllisyys ja yhteishenki	45
5.4 Merkitys jokapäiväisessä arjessa	50
5.5 Miltä laulaminen tuntuu?	51
5.6 Miten laulaminen eroaa rukoilemisesta?	55
5.7 Yksittäisten gospelkappaleiden merkityksistä	56
5.8 Aboa Gospelin oma juttu	59
Lopuksi	61
Haastatteluaineisto	66
Havainnointiaineisto	66

1. Johdanto

Lauloin lapsena ja teini-ikäisenä kotikaupunkini seurakunnan ja Turun NMKY:n (sittemmin Turun YMCA) tyttökuoroissa. Sitä kautta hengellisten laulujen laulaminen kirkoissa tuli ensimmäisen kerran minulle tutuksi. Laulun kaiku kirkon korkean katon alla, kirkon parvelta tai edestä alttarilta Jumalasta laulaminen ja Raamatusta kumpuavat tekstit tekivät minuun vaikutuksen. Kuorossa olin osa isompaa joukkoa, joka toimi yhdessä. Ajattelin, että yhdessä laulettu musiikki ja sitä kautta rukous ja ylistys kuuluu kenties helpommin Jumalan korviin asti taivaaseen kuin yksin laulettu tai rukoiltu. Sain ystäviä, joiden kanssa tavata nuotteja vierekkäin, saunoa kuoroleireillä, istua pitkiä bussimatkoja ja halata onnistuneiden esiintymisten jälkeen.

Aboa Gospeliin tutustuin ensimmäisen kerran vuonna 2016. Toimin opiskelun ohessa henkilökohtaisena vapaa-ajan avustajana ja tiesin, että avustettavani nauttii hengellisestä musiikista. Kun sitten huomasin, että Turun Mikaelinkirkossa esiintyy gospelkuoro niin sanotusti ”Amerikan malliin”, päätin ehdottaa, että menisimme yhdessä kuuntelemaan. Istuimme täydessä kirkossa rinnakkain ja olimme yhtä hymyä kummatkin. Kuoron elämänilo tarttui. Mietin, voiko tällaista olla Suomessa, Turussa? Kävimme yhdessä vielä monessa Aboa Gospelin konsertissa ja kesällä 2017 istuin jo muistiinpanovälineiden kanssa musiikin humussa. Halusin saada selville mitä on kuoron elämänilon ja svengin taustalla. Tässä tutkielmassa syvennän pohdintojani. Tutkimuskysymykseni on: Mitä gospelmusiikin laulaminen ja kuorossa mukana oleminen merkitsee Aboa Gospelin laulajille heidän henkilökohtaisessa ja hengellisessä elämässään?

Tutkielmani keskeiset teoreettiset käsitteet ovat eletty uskonto, toimijuus, ruumiillisuus, rukous, hengellinen merkitys ja yhteisöllisyys. Laulaminen ja etenkin kuorossa laulaminen on perusolemukseltaan ruumiillista, joten myös gospelmusiikin laulaminen on samaan aikaan ruumiillista ja hengellistä. Keskeisistä käsitteistäni rukous ja hengellinen merkitys kuvaavat gospelkuoron toiminnan hengellistä ulottuvuutta. Ruumiillista ulottuvuutta käsittelen samannimisessä luvussa.

Keräsin aineistoni haastattelemalla Aboa Gospelin kuorolaisia. Haastattelujen valmistuttua litteroin ne ja analysoin aineiston lähilukua käyttäen. Ankkuroitu teoria auttoi muotoilemaan tutkielman keskeiset käsitteet aineistossa toistuvien teemojen pohjalta.

Teen tutkimustani mielenkiintoisessa positiossa. Olen laulanut pitkään hengellisessä kuorossa, en tosin gospelsia. Kuitenkin kuoroajoistani on jo pitkä aika, ja kuorojen ohjelmisto oli niin sanottua perinteistä tyttökuoro-ohjelmistoa esimerkiksi Lasten virsi -kirjasta ja joululaulukokoelmista. Paikannan itseni sisä- ja ulkopiiriläisen välimaastoon. Nykyiset harrastukseni eivät liity millään tavalla uskontoon, seurakuntaan tai hengellisyyteen/henkisyyteen ja suhteeni uskonnollisuuteen on lähinnä agnostinen. Kuitenkin koin haastateltavieni kanssa yhteenkuuluvuutta ja käydessäni katsomassa Aboa Gospelin konsertteja mieleeni palautuivat omat kuoroesitykseni. Haastatteluissa pystyin myös esimerkiksi käyttämään jonkin verran emic-termejä eli yhteisön omaa termistöä. Uskontotieteilijä Veikko Anttonen erottaa toisistaan kulttuurin sisäisen kielenkäytön emic-termit ja tutkijoiden tutkimuksen avuksi luomat, teoreettiset etic-termit. Emic-termejä käyttämällä tutkija pääsee käsiksi siihen, mistä tutkittavien elämä koostuu (Anttonen 2015, 17.) Emic-termien käyttäminen loi haastattelutilanteisiin rentoutta ja tunnetta siitä, että ymmärsimme haastateltavien kanssa toisiamme. Vältin tarkoituksella etic-termejä, jotta haastattelutilanteet pysyisivät keskustelunomaisina ja uskontotiedettä tuntemattomat haastateltavani eivät hämmentyisi.

2. Aineisto ja menetelmä

2.1 Aineiston keruu

Keräsin aineistoni haastattelemalla Aboa Gospel -kuoron kuorolaisia kesä-heinäkuussa, sekä syyskuussa 2017. Kahdeksasta haastattelusta kuusi tapahtui kasvokkain yksilöhaastatteluina ja yksi kuorolainen vastasi kysymyksiini sähköpostitse. Kaikki haastateltavani yhtä lukuun ottamatta olivat naisia. Miesten vähyys tutkielmassani selittyy sillä, että koko Aboa Gospel-kuorossa on jäsenenä vain 11 miestä ja aktiivisesti laulaa vielä harvempi. (www.aboagospel.fi, viitattu 16.7.2018) Kahdeksan haastattelua on kuoron kokoon nähden melko pieni määrä, mutta sain onnekseni kokoon monipuolisen

otoksen kuorolaisista. Tutkielmassa on mukana eri sukupuolten edustajia, joiden ikä ja kuorovuosien määrä vaihtelee.

Lähetin haastattelukutsun sähköpostitse kuoron johtajalle Silvia Koskelle. Hän välitti sen kuorolaisille ja jäin odottelemaan yhteydenottoja. Niitä tulikin yllättävän nopeasti. Kasvokkain tapahtuvat haastattelut tehtiin Turun kaupunginkirjastossa, Turun yliopiston kirjaston ryhmätyöhuoneessa, lounasravintoloissa, haastateltavien työhuoneissa tai heidän kotonaan. Muotoilin haastattelukysymykset niin, että tuloksena oli puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Äänitin haastattelut puhelimitse ja poistin ne litteroimisen jälkeen. Sähköpostitse tulleet vastaukset säilytin tutkielman valmistumiseen asti.

Haastateltavani olivat selvästi innostuneita aiheistani ja vastasivat kysymyksiini mielellään. Jotkut tosin arastelivat henkilökohtaisesta uskostaan kertomista esimerkiksi kirjastossa tai olivat muuten lyhytsanaisia. Eräs haastateltava myös muisti kesken haastattelun, että minun pitää litteroida se ja alkoi sen jälkeen vastaila turhankin niukasti, vaikka yritin vakuuttaa, että litteroimisen määrästä ei tarvitse huolehtia.

Aloittelevana etnografina jännitin haastattelutilanteita etukäteen ja se näkyi varsinkin ensimmäisissä haastatteluissa. Jatkokysymysten keksiminen haastattelun edetessä oli hankalaa ja haastattelut päättyivät noudattamaan kysymys-vastaus-linjaa luontevan keskustelun sijaan. Olisin voinut kysyä enemmän siitä, mitä haastateltava kulloinkin tarkoitti. Näiden asioiden summana haastattelut jäivät kestoiltaan turhan lyhyiksi. Olin kuitenkin tyytyväinen haastattelukysymyksiini ja myös haastateltavat kehuivat niitä. Onnistuin olemaan avoin, vastaanottavainen ja riittävän hienotunteinen ja kysymään kysymyksiä, jotka valottivat aiheistani monelta suunnalta. Kiinnostukseni haastateltaviani ja heidän kertomaansa kohtaan helpotti haastattelutilanteiden sujumista ja vuorovaikutusta haastateltavien kanssa.

Haastattelujen valmistuttua litteroin ne, eli kirjoitin puhtaaksi haastattelukysymykset ja vastaukset niihin. Lisäksi kirjoitin puhtaaksi sähköpostihaastattelun vastaukset. Haastateltavani toivoivat, ettei haastatteluja arkistoitaisi, joten säilytin äänitteiden litteraatit ja puhtaaksikirjoitetun sähköpostihaastattelun itselläni tutkielman valmistumiseen asti, minkä jälkeen tuhosin ne. Haastattelujen äänitteet säilytin niin ikään puhelimeni muistissa, kunnes tutkielma valmistui.

2.2 Haastattelu

Jäljitän tutkielmassani gospelmusiikin kuorossa laulamisen henkilökohtaisia merkityksiä. Siksi aineiston hankinta oli luontevaa tehdä haastattelemalla. Haastattelujen keskustelunomainen luonne mahdollisti haastateltavieni subjektiivisten kokemusten esiin saamisen, kun toimin vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 11, 35). Haastattelu ei kuitenkaan ole yhtä kuin keskustelu. Kasvatustieteilijä Sirkka Hirsjärven ja yhteiskuntatieteilijä Helena Hurmeen mukaan [h]aastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on siis ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa, kun taas keskustelulla saattaa olla pelkkä yhdessäolofunktio (Hirsjärvi & Hurme 2000, 42).

Sosiologi Tarja Tolonen ja kasvatustieteilijä Tarja Palmu muistuttavat, että haastatteluissa sosiaalisella kontekstilla, haastattelutilanteella, -ajalla ja -paikalla on erityisen suuri merkitys. Myös haastattelijan ja haastateltavan suhde on tärkeä haastattelun rakentumisen kannalta. Se vaikuttaa lähestymistapaan, jonka tutkija valitsee. Lisäksi on tärkeää, että tutkija ja haastateltava viettävät aikaa yhdessä tarpeeksi usein ja tarpeeksi pitkään ja tutkija kunnioittaa haastateltavaansa. Tällöin tutkimuksen osapuolet voivat vapaasti vaihtaa näkemyksiä keskenään (Tolonen & Palmu 2007, 91). Jos tutkija vain piipahtaa tutkittavien elämässä haastattelujen teon ajan, tutkimus muodostuu erilaiseksi kuin silloin, jos tutkija ja tutkittavat tutustuvat toisiinsa pidemmän tutkimusprosessin aikana tai jos he tuntevat toisensa jostain muusta yhteydestä (Tolonen & Palmu 2007, 96.)

Omassa tutkielmassani kaikki haastateltavat olivat minulle ennestään tuntemattomia lukuun ottamatta yhtä niin sanottua puolittuttua. Osallistumiseni haastateltavien elämään rajoittui kertaluontoisiin haastatteluihin ja havainnointiin kuoron konserteissa. En siis päässyt tutustumaan haastateltaviini tai heidän elämäänsä kovin syvällisesti, mutta haastatteluaineistoni muodostui kuitenkin hyödylliseksi. Yhden haastateltavani kanssa tosin kävin jonkin verran sähköistä kirjeenvaihtoa selvittäessämme hänen mahdollisuuksiaan osallistua haastatteluun. Loppujen lopuksi haastateltavani ei pystynytkään osallistumaan vedoten hankalaan elämäntilanteeseensa ja sen aiheuttamaan aikataulun epävarmuuteen. Tapaus on esimerkki tilanteesta, jossa tutkijasta ja tutkimuksesta riippumattomat tekijät heijastuvat haitallisesti haastatteluun (tai jopa estävät sen) (ks. Tolonen & Palmu 2007, 101.)

Haastattelutilanteissa haetaan vuoropuhelua, vaikka mahdollista on myös saavuttaa luonnollisen oloinen keskustelu ja vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä. Tutkijan rooli haastattelutilanteessa eroaa niin sanotun tavallisen keskustelukumppanin roolista sikäli, että tutkijan (eikä tutkittavan) on pidettävä yllä keskustelua, jotta haastattelu onnistuu (Tolonen & Palmu 2007, 100-101). Lisäksi Tolonen ja Palmu kirjoittavat tutkijan ja tutkittavan välisestä suhteesta seuraavaa:

Tasa-arvoiseen suhteeseen tai uskoutumiseen pyrkimisen sijaan haastattelusuhteessa keskeistä on tutkijan position tiedostaminen ja tunnistaminen. Tutkimusprosessi on välttämättä aina epätasa-arvoinen tutkijan tuloksissa ja kirjoittaessa tekstejä. (Tolonen & Palmu 2007, 109)

Paitsi tutkijan, myös tutkittavan eli haastateltavan rooli on haastattelutilanteessa erilainen kuin niin sanotussa luonnollisessa keskustelussa. Kommunikaation tutkija Lotta Kokkonen ja sosiologi Miikka Pyykkösen mukaan haastattelussa tutkittava on oman elämänsä, ajatustensa, tilanteensa ja kulttuurinsa asiantuntija (Kokkonen & Pyykkönen 2015, 95.) Tutkittava valikoituu haastateltavaksi sillä oletuksella, että hän pystyy tuottamaan käyttökelpoista tutkimusaineistoa ja itse haastattelutilanteessa tutkittava usein tiedostaa tämän oletuksen. Jotkut haastateltavistani pohtivatkin haastatteluun osallistumisen jälkeen ääneen, osasivatko he kertoa mitään tähdellistä.

Mikä sitten motivoi kuorolaisia tulemaan haastateltaviksi? Yksi haastateltavani kertoi, että halusi niin sanotusti auttaa miestä mäessä tai neitoa hädässä. Hän oli itse vastikään tehnyt oman haastatteluaineistoon pohjautuvan opinnäytetyönsä ja tiesi, miten tärkeää on saada tehtyä riittävästi haastatteluja. Niinpä hän päätti osallistua tutkielmaani, kun kerran pystyi. Monet haastateltavat totesivat haastattelun jälkeen, että oli mukava itsekin pohtia kuoroharrastuksen roolia omassa elämässä. Mahdollisuus omakohtaiseen pohdintaan ja keskusteluun itselle tärkeästä aiheesta motivoi siis monia. Kaikki haastateltavani kiittelivät aihevalintaa ja olivat hyvillään siitä, että Aboa Gospel on herättänyt akateemista kiinnostusta. Kuoron edustaminen yliopistoon liittyvässä yhteydessä oli monelle haastateltavalleni tärkeää. Pari haastateltavaa käytti osan puheenvuorostaan tiedustellakseen, josko itse liittyisin Aboa Gospelin riveihin tai jos tiedän joitakin (etenkin miehiä), jotka haluaisivat liittyä kuoroon.

Tolonen ja Palmu tekevät myös mielenkiintoisen huomion siitä, että haastattelutilanne ei lopu siihen, kun nauhuri napsautetaan kiinni ja haastateltavaa kiitetään haastattelusta. Haastattelutilanne jatkuu usein erilaisilla pohdinnoilla ja onnistumisen, epäonnistumisen,

tyytyväisyyden, väsymyksen, oivaltamisen, helpotuksen tai ilon tunteiden kokemisella. (Tolonen & Palmu 2007, 102.) Omien haastattelujeni tekemisen jälkeen olin enimmäkseen iloinen siitä, että voitin jännitykseni ja uskalsin tehdä haastattelut ennestään tuntemattomien ihmisten kanssa. Tunsin myös väsymystä pitkältä tuntuneen rupeaman päätyttyä ja tyytyväisyyttä hyvin sujuneen aineistonkeruun jälkeen. Epäonnistumisen tunne tuli pintaan, kun litteroin haastatteluja. Haastattelut tuntuivat auttamattomasti liian lyhyiltä ja kritisoin itseäni siitä, että en osannut kysyä tarpeeksi jatkokysymyksiä. Pohdin, saanko aineistostani irti tarpeeksi. Sittemmin pelkoni onneksi osoittautui turhaksi, kun huomasin, miten paljon näennäisesti suppeallakin aineistolla saa aikaan, jos maltaa pilkkoa sen tarpeeksi pieniin osiin analyysivaiheessa.

Halusin tutkielmassani saada haastateltavien äänet selkeästi kuuluviin. Kasvatustieteilijä Ulla-Maija Salon mukaan tutkittavat ovat usein moniäänisiä ja kaikki heidän äänensä olisi hyvä saada kuulumaan tutkimuksessa. On haastavaa tavoittaa tutkimustekstiin kaikki äänet, hiljaisuudet ja kaiut, joita haastateltavilta kuulee (Salo 2007, 231–232). Haastattelun alalajeista tähän tehtävään soveltuu parhaiten teemahaastattelu. Nimensä mukaisesti teemahaastattelu koostuu ennalta määrättyjen ja muotoiltujen kysymysten sijaan teemoista, joista haastateltava saa kertoa vapaasti. Janalla, jonka yhdessä päässä ovat tarkan strukturoidut lomakehaastattelut ja toisessa pitkäkestoiset, syväluotaavat ja täysin vapaamuotoiset syvähaastattelut, minun tekemäni haastattelut sijoittuivat puoliväliin. Niitä kutsutaan puolistrukturoiduiksi teemahaastatteluiksi (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Haastatteluissani näkyivät seuraavat teemat:

- a) kuoroharrastuksen aloittaminen ja kuorossa laulamisen herättämät tunteet
- b) muistot kuorotoiminnasta Aboa Gospelin riveissä
- c) kokemus laulamisesta Aboa Gospelin ulkopuolella
- d) gospelmusiikin piirteet
- e) Aboa Gospel kuorona ja yhteisönä
- f) Aboa Gospelissa laulamisen henkilökohtaiset merkitykset
- g) Uuden oppiminen Aboa Gospelin riveissä

Käytin haastatteluissa seuraavia kysymyksiä:

1. Koska liityit Aboa Gospeliin?
2. Mitä ajattelit, kun menit harjoituksiin ensimmäistä kertaa?
3. Miten kokemuksesi kuorossa laulamista on muuttunut sinä aikana, kun olet ollut mukana kuorossa? Onko nytkin samanlaista kuin alkuun vai onko jokin muuttunut?
4. Mikä on paras muistosi Aboa Gospelin riveistä? Mikä tekee juuri siitä ikimuistaisen?
5. Mieleenpainuvia kommelluksia tai hankaluuksia? Miten niistä selvittiin?
6. Laulatko muissa kokoonpanoissa tai yksin? Miten Aboa Gospelissa laulaminen eroaa muusta laulamista?
7. Mikä on Aboa Gospelin oma juttu?
8. Aboa Gospel on gospelkuoro. Miten luonnehtisit gospelmusiikkia?
9. Mitä Aboa Gospelissa laulaminen on antanut Sinulle? Mitä se Sinulle merkitsee?
10. Onko Sinulla ollut erityisiä henkisiä tai hengellisiä kokemuksia laulaessasi?
11. Miten laulaminen eroaa rukoilemisesta?
12. Eroaako yhdessä laulaminen yksin laulamista hengellisessä mielessä?
13. Miten kuorossa laulaminen vaikuttaa hengelliseen vakaumukseesi?
14. Oletko saanut kuoroharrastuksesta jotain päivittäiseen arkeesi seurakunnan ulkopuolella?
15. Kenelle suosittelisit gospelkuorossa laulamista?
16. Mikä on suosikkikappaleesi Aboa Gospelin ohjelmistosta? Miksi se?
17. Kuvaile Aboa Gospelia kolmella sanalla

2.3 Eettisiä huomioita

Kasvatustieteilijä Sirpa Lappalaisen sanoin:

Etnografia on eettinen kohtaaminen, jossa tutkija asettuu kuuntelemaan tutkimuksensa kohteena olevia ihmisiä heidän tietämistään ja merkityksenantojaan kunnioittaen, tunnustaen samalla, että hänen tietonsa ei koskaan voi täysin olla hänen tietoaan. (Lappalainen 2007a,10)

Perinteentutkija Sinikka Vakimo puolestaan kirjoittaa, että tutkimusetiikassa mietitään oikeaa ja väärää, hyödyllistä ja haitallista sekä sitä keihin erilaiset eettiset vastuut kohdistuvat tutkimusprosessin eri vaiheissa (Vakimo 2010, 86.) Etnografista haastattelututkimusta tehdessään tutkijan on otettava huomioon erinäisiä tutkimuseettisiä seikkoja. Kun tutkimuksen aineistona käytetään yksityishenkilöiden haastatteluja, tulee tutkijan kunnioittaa heidän itsemääräämisoikeuttaan. Tutkimuseettiset ongelmat vältetään, kun tietosuoja on kunnossa, haastattelun mahdollisesti arkaluontoisesta luonteesta kerrotaan informanteille etukäteen ja aineisto anonymisoidaan (Kuula 2011, 261.)

Kun olin päättänyt, että haluan kerätä tutkielmani aineiston haastattelemalla Aboa Gospelin laulajia, lähetin kuoron johtajalle haastattelupyynnön ja pyysin häntä välittämään sen kuorolaisille. Haastattelukutsussa kerroin perustiedot tutkimuksesta ja itsestäni sekä sen, että aineistoa käytetään pro gradu -tutkielmassa. Korostin haastattelukutsussa, että tutkielmaani osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja se tapahtuu keskustelemalla kanssani kahden kesken kuoroharrastuksesta ja sen henkilökohtaisista sekä myös hengellisistä merkityksistä. Näin ollen toimin eettisesti kertomalla tutkielmastani tarkemmin etukäteen mahdollisille informanteille (Kuula 2011, 61).

Informanttini kertoivat mielellään myös uskonnollisesta vakaumuksestaan. Uskonnollisuudesta kysyminen oli yksi haastattelukysymyksistäni ja uskoisin, että informanttini osasivat haastattelukutsun luettuaan odottaa, että heiltä kysyttäisiin uskonnollisuudesta. Olin mielissäni siitä, että haastateltaville vastaaminen uskonnollista vakaumusta käsitteleviin kysymyksiin ei näyttänyt olevan hankalaa, vaikka uskonto käsitetään usein herkäksi ja yksityiseksi alueeksi. Sosiologi Arja Kuula kirjoittaa, että ne, jotka kokevat haastattelun aihepiirin liian arkaluontoiseksi, jättävät usein alun alkaenkin osallistumatta haastatteluun (Kuula 2011, 136 –137.) Luotan itsekin siihen, että ne, jotka loppujen lopuksi osallistuivat tutkielmaani olivat aidosti halukkaita kertomaan myös uskonnollisesta vakaumuksestaan. Haastattelukysymykseni olivat melko yleisluontoisia ja hyvin hienovaraisia, joten jos uskonnollisuudesta kysyminen tulikin jollekin yllätyksenä, kukaan tuskin loukkaantui.

Arja Kuulan sanoin ”[t]ietosuoja tarkoittaa ihmisten yksityisyyden kunnioittamista ja suojelemista oikeudellisia säännöksiä noudattavin periaattein ja toimintakäytännöin”

(Kuula 2011,64.) Tietosuojaan toteutuminen vaatii huolellisuusperiaatteen ja suojaamisperiaatteen noudattamista. Ensin mainittu tarkoittaa sitä, että tutkittavan suoja pysyy loukkaamattomana. Jälkimmäisellä tarkoitetaan henkilötietojen suojaamista niin, että ne ovat vain tutkijan itsensä saavutettavissa (Kuula 2011, 64). Informanttini toivoivat haastattelutilanteissa, että heidän haastattelujaan ei arkistoitaisi. Niinpä tuhosin haastatteluäänitteet litteroinnin jälkeen ja haastattelut ovat olemassa ainoastaan litteraatioina ja minun hallussani.

Anonymisointi eli tunnistetietojen poistaminen on tärkeää varsinkin kvalitatiivista aineistoa tutkittaessa. Käytin omassa tutkielmassani yleisintä tapaa, joka on peitenimien eli pseudonyymien keksiminen informanteille (Kuula 2001, 215). Viittaan tutkielmassa informantteihini peitenimillä kuorolainen 1, kuorolainen 2 jne.

2.4 Lähiluku ja ankkuroitu teoria

Olen käyttänyt aineiston analyysimenetelmänä lähilukua. Jyrki Pöysä esittelee lähiluennan kolme tasoa: sanastollisen tason, lausetason ja kokonaisrakenteen tason (Pöysä 2010, 342 –344). Lähiluenta kannattaa Pöysän mukaan aloittaa tekstin sanastosta selvittämällä kaikkien tekstin sanojen merkitykset ja niihin liittyvät konnotaatiot. Aineistoni on yleiskielinen, mutta siitä löytyy jonkin verran sanastollisia erityismerkityksiä ja poikkeamia yleiskielen merkityksistä. Yksi esimerkki on aineistossani esiintyvä ”hengellinen koti”-termi. Koti tarkoittaa arkikielessä yhtä, mutta hengellisessä mielessä haastateltavilleni toista.

Kun tekstin tarkastelua laajennetaan sanastotasoa laajemmaksi, tarkasteluun tulevat tekstin lauseet. Sanat ovat luonnollisesti tärkeä osa lauseita ja lauseet puolestaan kytkeytyvät tekstin kokonaisrakenteeseen (Pöysä 2010, 343). Lausetason tarkastelu ei ollut omassa analyysissäni kovinkaan keskeisessä roolissa. Laajin mahdollinen lähiluennan keinoin tarkasteltava komponentti on tekstin kokonaisrakenne ja ne merkitykset, joita siihen liittyy. Kokonaisrakenne on sen verran laaja käsite, että sen tarkasteluun ei enää riitä pelkkä tekstin piirteiden rekisteröinti vaan tekstiä on alettava tulkita, kuten lähiluennassa on aina tarkoituskina. Tulkintaa ohjaa paitsi teksti itse, myös näkökulma, josta käsin tekstiä tarkastellaan (Pöysä 2010, 343–344).

Lukiessani litteraatioita käytin yliviivaustusseja. Väritin samankaltaisia vastauksia samoilla väreillä, joista ryhmiksi koottuina muodostui analyysin teemoja ja keskeisiä käsitteitä. Näille ryhmille annoin nimeksi sanoja, jotka käsittelivät, kuvasivat, vastasivat tai olivat toisin sanoen kerrottuina saman nimetyn asian eri puolia. Jotta sain litteraatioista irti kaiken mahdollisen informaation, luin ne monta kertaa. Kun palasin tauon jälkeen litteraatioiden pariin, niistä löytyi uusia yksityiskohtia. Litteraatiot ovat kirjoitettuja taltiointeja haastatteluista, joten niissä ei kuulu äänensävyjä eikä taukoja. Varsinkin myöhemmissä litteraatioissa jätin tietoisesti osittain pois haastateltavien käyttämiä täytesanoja. Yhden haastateltavani äidinkieli on ruotsi. Siksi hänen suomenkieliset vastauksensa ovat hieman murteellisia. Muokkasin hänen vastauksiaan litteraatioissa yleiskielisempään suuntaan. Jyrki Pöysä kirjoittaa:

[Lähiluvulla] tarkoitetaan aineiston huolellista lukemista useaan otteeseen etsien ilmaisuista sekä temaattisia toistoja ja kiteytymiä että häiritseviä poikkeamia. (Tuomaala 2011, 42) Tutkimuksissa lähilukua käytetään monilla tavoilla. Alun perin kirjallisuudentutkimuksen uskriittiseen koulukuntaan yhdistetty termi viittaakin tänä päivänä väljästi kaikkeen huolelliseen ja ymmärtävään teoksen tulkintaan. (Pöysä 2010, 331)

Alun perin kirjallisuudentutkimuksen uskriittiseen koulukuntaan yhdistetty termi viittaakin tänä päivänä väljästi kaikkeen huolelliseen ja ymmärtävään teoksen tulkintaan. (Pöysä 2010, 331)

Lähiluvun kanssa käytettäväksi analyysin tavaksi sopii ankkuroitu teoria (grounded theory). Teoreettinen viitekehyseni on etnografia, johon ankkuroitua teoriaa on myös luontevaa soveltaa. Tutkielmassani yhdistelen ankkuroitua teoriaa etnografiseen tutkimusotteeseen. Sosiologien Kathy Charmazin ja Richard G. Mitchellin mukaan ankkuroidun teorian tutkimusstrategiat ovat:

1. Aineiston kerääminen ja analysoiminen yhtä aikaa
2. Aineistosta esiin nousevien teemojen etsiminen analysoimalla aineistoa aikaisessa vaiheessa
3. Aineistosta ilmi käyvien perustavanlaatuisien sosiaalisten prosessien löytäminen

4. Analyysin edellisissä vaiheissa löydettyjen teemojen ja sosiaalisten prosessien järjestäminen kategorioihin sekä niiden selittäminen ja tiivistäminen
5. Näiden kategorioiden liittäminen sellaiseen teoreettiseen viitekehykseen, joka määrittää edellä mainittujen löydettyjen sosiaalisten prosessien syitä, olosuhteita ja seurauksia.

(Charmaz & Mitchell 2001, 160, suomennos kirjoittajan)

Ankkuroitu teoria on hyvin aineistolähtöinen analyysimenetelmä. Kun tutkimusaineistoa analysoidaan ankkuroidun teorian keinoin, päästään käsiksi aineiston sisältämiin teemoihin ja käsitteisiin. Ankkuroitua teoriaa käytettäessä aineisto määrittää vahvasti sen, millaiseksi tutkimus muodostuu.

Ankkuroitu teoria ja lähiluku sopivat tutkielmaani, teoreettiseen viitekehykseeni ja tutkimuskysymyksiini, koska halusin nimenomaan saada kuuluviin kuorolaisten äänen ja henkilökohtaiset kokemukset. Tutkimuskysymykseni tarkentuivat vasta kun luin aineistoani ja huomasin toistuvia teemoja. Käyttämäni analyysimenetelmät soveltuivat tutkimuskysymysten tarkentamiseen aineistolähtöisyytensä vuoksi. Ankkuroidun teorian ja lähiluvun käyttö ei edellytä ennakkotietoja aineistosta tai ennakkoon muodostettuja tutkimuskysymyksiä. Pienetkin yksityiskohdat muodostuvat merkityksellisiksi lähilukua ja ankkuroitua teoriaa käytettäessä. Varsinkin, koska tutkielmani teoreettiseksi viitekehykseksi muodostui eletyn uskonnon käsite, pientenkin haastateltavien kerronnasta löytyvien yksityiskohtien huomioiminen ja analysoiminen on erityisen tärkeää. Lisää eletystä uskonnosta luvussa kolme.

2.5 Etnografia

Etnografia tarkoittaa kirjaimellisesti kansojen kuvailemista tai kansoista kirjoittamista. Kansa eli tutkimuskohde voi olla joko kaukana tai lähellä, tuttu tai tuntematon. Itse asiassa nykyisin on tavallista tutkia lähiympäristöä. Etnografisesti voidaan tutkia paitsi yhteisöjä, myös yksilöitä tai ilmiöitä (Opas 2004, 155). Perimmäinen tarkoitus on ymmärtää, selittää ja kuvailla *toisten elämismaailmoja*, kuten uskontotieteilijä Minna Opas etnografien tutkimuskohteita nimittää. Koska edes etnografi ei ole ajatustenlukija ja tutkimuskohde on omaelämäkerrallista autoetnografiaa lukuun ottamatta aina

enemmän tai vähemmän vieras ja toinen, etnografisen tutkimuksen tuloksena on parhaimmillaankin tulkintoja, joita tehdään tutkittavien kuvausten perusteella. Uskontotieteilijä Jaana Kouri muistuttaa, että tutkijan omat lähtökohdat vaikuttavat väistämättä. Siksi reflektio on tärkeää (Kouri 2015, 32). Etnologi ja antropologi Outi Fingerroos sekä etnologi Jukka Jouhki luonnehtivat reflektiota seuraavasti:

Etnologinen reflektio tarkoittaa tutkimuksen suunnitteluun, tekoon ja raportointiin vaikuttavien subjektiivisten, menetelmällisten ja tiedon olemusta koskevien tekijöiden tiedostamista ja arviointia (Fingerroos & Jouhki 2014, 88).

Sosiologi Tarja Tolosen ja kasvatustieteilijä Tarja Palmun sanoin:

Myös kuviteltu ”yhteinen” kulttuuri saattaakin olla eri osapuolien näkökulmasta hyvin erilainen.... Haastattelut ovat siten tärkeä väline refleksiivisen tutkimustiedon tuottamiseen: haastattelutekstit voidaan asettaa erilaisiin positioihin suhteessa toisiinsa sekä suhteessa aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen (Tolonen & Palmu 2007, 99.)

Fingerroos käyttää termiä etnologinen työkalupakki. Sillä hän tarkoittaa tutkijan käytettävissä olevia tutkimusmenetelmiä, hänen omia valmiuksiaan ja kiinnostuksenkohteitaan sekä hänen käsityksiään etnologisesta tiedosta ja tutkittavasta kulttuurista ja ihmisistä. Tutkijan tulee nykykäytännön mukaan reflektoida etnologisen työkalupakkinsa avulla kenttätyössä käyttämiään välineitä, omia esioletuksiaan tutkimuskohteesta ja tutkimuksensa lähtökohtia. Näiden lisäksi reflektoitavaksi päätyvät tutkimusaineiston syntyyn vaikuttaneet päämäärät, tutkimusprosessin eteneminen sekä tutkimuksen tekemisen syy ja oikeutus. Tutkijan tulee avata tämä kaikki lukijoilleen osana tutkimustekstiä (Fingerroos & Jouhki 2014)

Etnografiseen tutkimukseen sisältyy poikkeuksetta läsnäoloa tutkittavassa yhteisössä (Lappalainen 2007a, 9.) Tutkija voi olla joko fyysisesti paikan päällä tai internet-etnografian tapauksessa verkossa esimerkiksi keskustelufoorumilla tai Facebook-ryhmässä. Tehdessäni haastatteluja kuorolaisten kanssa tein kenttätöitä (Opas 2004, 155). Yhteiskuntapolitiikan tutkija Reetta Mietola kuvaa aineistojen monipuolisuutta etnografisessa tutkimuksessa. Kenttätöihin kuuluu paitsi haastatteluaineiston kerääminen, myös kenttämuistiinpanojen ja tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen. Kenttämuistiinpanoja ei voi kirjoittaa tekemättä samalla jonkinlaista tulkintaa. Se, mitä tutkija raportoi kentältä tutkimuspäiväkirjaansa on tutkijan oma konstruktio. Kenttää ei siis ole missään muualla olemassa samanlaisena kuin tutkijan kenttämuistiinpanoissa.

(Lappalainen 2007b, 112). Monipuolista ja monesta lähteestä kerättyä aineistoa analysoidessaan tutkijan täytyy hakea ideansa ja analyysitapansa monesta eri suunnasta (Mietola 2007, 151.) Etnografiselle tutkimukselle onkin ominaista analyysitapojen ja metodien lainaaminen monelta eri tieteenalalta.

Etnologi Billy Ehn kirjoittaa etnografisista kenttätömenetelmistä seuraavaa:

[Etnografiset] kenttätömenetelmät (metodit) eivät ole luonnontieteiden tapaan tiukasti vakiintuneita ja välineellisiä, vaan kenttätöntekijä joutuu yleensä täydentämään, kehittämään, yhdistelemään, soveltamaan ja jopa luomaan omia tutkimusmenetelmiä niin tutkimusaiheen kuin tutkimuskohteensa vaatimusten mukaan. Usein väitetäänkin, että etnologin tärkein ”tutkimusväline” on kenttätöntekijä itse (Ehn 2014, 84.)

Etnografian tutkimuskohde, hänen kenttensä jakautuu sekä symbolisesti, että konkreettisesti kolmeen osaan:

sinne meneminen (*going there*)

siellä oleminen (*being there*)

täällä oleminen (*being here*)

(Palmu 2007, 138).

Tämä kolmijako kiinnittää huomiota siihen, että kentälle todella mennään ja siellä ollaan, vaikka se sijaitisi esimerkiksi internetissä tai tutkijan naapurissa. ”Täällä” on taas kentän ulkopuolella riippumatta kentän etäisyydestä tutkijasta. Lyhimmillään välimatka kentän ja tutkijan välillä ja matka ”sieltä tänne” voi olla hiiren klikkauksen ja selainikkunan sulkemisen ja avaamisen mittainen, pisimmillään satojatuhansia kilometrejä.

Aloittelevaa etnografiaa lohduttaa Fingerroosin ja Jouhkin toteamus siitä, että kenttätö on aina valmistuessaankin epätäydellinen, eikä kenttää voi koskaan niin sanotusti imeä kuiviin. Tunnistan omasta tutkimusprosessistani Fingerroosin ja Jouhkin esiin nostamat pohdinnat siitä, ymmärtääkö tutkija yhtään mitään tutkimuskohteestaan kenttätöiden jälkeen ja onko kerätty aineisto riittävä. Aineiston on perinteisesti katsottu riittävän vasta,

kun se ei enää tuo esiin mitään uutta ja alkaa toistaa itseään (niin sanottu kylläntymis- tai saturaatiopiste), mutta nykyisin tunnustetaan, että varsin pienelläkin aineistolla voi saada aikaan pätevän tutkimuksen. Tiedon määrän sijaan olennaista on sen hedelmällisyys, eli informatiivisuus ja relevanttius tutkimuskohteen kannalta. (Fingerroos & Jouhki 2014, 102–103).

Tein oman kenttätöni aikana havainnointia kuoron konserteissa ja havainnoin haastateltavieni reaktioita ja vastauksia haastattelukysymyksiini. Kuunnellessani haastattelunauhoituksia palasin ajatuksissani takaisin haastattelujen tunnelmiin ja kuoron konserttien ilmapiiriin. Kuoron konsertteja kuunnellessa mieleeni tuli selkeästi muistoja omalta kuorouraltani.

Kenttätöiden jälkeen seurasi tutkielman kirjoittamisen, eli etnografisen kirjoittamisen vaihe. Etnografisessa kirjoittamisessa tutkija ottaa huomioon kaiken kenttätöissä keräämänsä, monesta palasesta koostuvan aineiston ja kirjoittaa niistä tutkimusta tulkitsevalla otteella (Opas 2004, 155).

Kun etnografi eli etnografista tutkimusta tekevä tutkija on päässyt kentälle ja sieltä pois, on jäljellä vielä tekstiin asettumisen haaste, kuten Ulla-Maija Salo kuvaa etnografisen kirjoittamisen aloittamista. Tässä tutkimuksen vaiheessa etnografian on ratkaistava, mikä on paras sanomisen muoto hänen viestilleen ja miten viesti välitetään uskottavasti ja kiinnostavasti (Salo 2007, 227). Tarja Palmu kertoo etnografisesta kirjoittamisesta:

Kirjoittaminen ei ole irrallaan lukemisesta, vaan kirjoitus on aina suunnattu jo(i)llekin yleisö(i)lle. Se, minkälaiseksi yleisö on määritetty, vaikuttaa myös siihen, miten kirjoitetaan. Ihmiset, joita etnografisen tutkimuksen aikana kentällä tavataan ja havainnoidaan, ovat yleensä akateemisen maailman ulkopuolelta. Tutkija kirjoittaa oman tarinansa, akateemisen opinnäytteen tai artikkelin niin akateemisille lukijoille kuin laajemmallekin yleisölle. (Palmu 2007, 149)

Etnografian työkaluihin kuuluu myös osallistuva havainnointi. Käytännössä se tarkoittaa tutkittavan ilmiön, ihmisen tai ryhmän elämään ja toimintaan osallistumista ja havaintojen tekemistä ja ylös kirjaamista tämän osallistumisen aikana. Oman tutkimusprosessini osallistuva havainnointi koostui Aboa Gospelin konsertteihin ja yhteen yhteislaulutilaisuuteen osallistumisesta, sekä havainnoinnista haastattelujen aikana. Pidin kenttäpäiväkirjaa osallistuessani Aboa Gospelin järjestämään yhteislaulutilaisuuteen ja konsertteihin. Päiväkirjani oli vieressäni kirkon penkillä ja

kirjoitin siihen tunnelmia ja mietteitä tapahtumien kuluessa. Lisäksi tallensin kenttäpäiväkirjaan ajatuksiani ennen haastattelujen tekemistä ja sen jälkeen. Hyödynsin kenttäpäiväkirjan aineistoa yhteislaulutapahtuman kuvauksen, sekä Haastattelu-luvun kirjoittamisessa.

Kulttuuriantropologi Jeremy Gouldin sanoin:

Etnografisen aineiston kerääminen perustuu siis älyllisesti intiimiin vuorovaikutukseen tutkimuskentällä toimivien informanttien kanssa. Etnografia syntyy toisin sanoen sosiaalisen kanssakäymisen välityksellä. Etnografian työ on parhaimmillaan (mutta ei suinkaan aina) matka vieraasta ja ulkopuolisesta noviisista kenttään kotiutuneeksi ja sen sosiaalisissa verkostoissa sujuvasti kulkeväksi asiantuntijaksi. (Gould 2016, 12)

Kasvatustieteilijä Sirpa Lappalainen kirjoittaa, että kentällä olemisen ja havaintojen tekemisen lisäksi etnografian tulee suodattaa löydöksensä niin, että ne soveltuvat tieteellisesti uskottavan tutkimuksen aineistoksi. Etnografian tulee siis tuoda tutkimuksessa esiin oma toimintansa ja vuorotella osallistumisen ja analyttisen etääntymisen välillä. Tutkijan fyysinen ja emotionaalinen läsnäolo tutkimuskohteessaan erottaa etnografisen tutkimuksen muusta tutkimuksesta (Lappalainen 2007, 10). Fyysinen ja emotionaalinen läsnäolo tekee etnografian tutkimustyöstä tietyllä tavalla kuluttavampaa kuin esimerkiksi tekstintutkijan työ ja lisäksi ulkopuolisen tutkijan läsnäolo ei voi olla vaikuttamatta tutkimukseen, onhan jokaisella tutkimukseen osallistuvalla ihmisellä omat lähtökohtansa, uskomuksensa, ennakkoluulonsa ja niin edelleen. Siksi tutkijan vaikutuksen reflektointi ja auki kirjoittaminen on tärkeää. Tutkija ei myöskään saa viipyä liiaksi osallistujan ja kokijan roolissa tutkimusprosessinsa aikana. Osallistuminen, kokeminen ja emotionaalinen läheisyys auttaa toki tutkijaa lähentymään tutkimuskohteensa kanssa, mutta tieteellisesti uskottavan lopputuloksen kannalta niin sanottu tutkijan rooli on tärkeää säilyttää ja pitää mukana.

Yksilöhaastatteluissa haastateltavana on yksi ihminen kerrallaan, parihaastattelussa kaksi ja ryhmähaastattelussa kolme tai enemmän. Haastattelut voivat olla muodoltaan avoimia teemahaastatteluita, joissa informanttia pyydetään kertomaan elämästään tutkijan antamien teemojen avulla, strukturoituja haastattelulomakkeita, joissa vastataan rasti ruutuun-tyyppisesti tarkkarajaisiin kysymyksiin tai näiden ääripäiden väliin asettuvia puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joiden kysymykset ovat ennalta määriteltyjä,

mutta vastaukset vapaata kerrontaa. Niissä yhdistyivät teemahaastattelun vapaus kertoa ja strukturoidun haastattelun järjestelmällisyys. Tuloksena on ollut hyvää kerrontaa, joka ei kuitenkaan ole rönsyillyt etukäteen valmistelemieni kysymysten ulkopuolelle.

Etnografinen aineisto kerätään vuorovaikutuksessa informanttien kanssa tutkimuskentällä. Parhaassa tapauksessa, mutta ei suinkaan aina, etnografi kotiutuu tutkimusprojektin aikana kentälle ja oppii kulkemaan sujuvasti sen sosiaalisissa verkostoissa. Ero tutkimusta aloittelevan ulkopuolisen tarkkailijan ja valmiin tutkimuksen kirjoittaneen asiantuntijan välillä on melkoinen (Gould 2016, 12)

Uskontoetnografista tutkimusta eli uskontoetnografiaa tehdessään tutkija kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten uskonnollisuuteen pohjaavat normit, käsitykset, toimintatavat, uskomukset, arvot ja niin edelleen vaikuttavat tutkimuskohteen toimintaan. Uskontotieteilijöiden Veikko Anttonen ja Teemu Tairan mukaan uskontoetnografian keinoin on mahdollista valottaa uskonnon luonnetta eri konteksteihin liittyvänä ilmiönä ja siten ymmärtää tätä moniulotteista ilmiötä nimeltä uskonto (Anttonen & Taira 2004, 45.) Paitsi selkeästi uskonnollisia yhteisöjä ja ilmiöitä, uskontoetnografian keinoin on mahdollista tutkia myös äkkiseltään katsottuna sekulaareja tai ei-uskonnollisia tutkimuskohteita.

Uskontotieteilijä Matti Kamppinen (2004) kirjoittaa uskontoetnografiasta näin:

Kulttuuriantropologisenä tieteenalana uskontoetnografia on kiinnostunut uskonnollisen aineiden käsittelystä erilaisissa ihmisyhteisöissä.

Uskontoetnografiaa eivät kiinnosta pelkästään uskonnolliset asiantuntijat tai kanonisoidut pyhät tekstit vaan jokainen ihminen, joka käyttää uskonnollisia aineksia osana sitä kulttuurisen ajattelun toiminnan työkalujen arsenaalia, jonka avulla hän suunnistaa epävarmuuden maailmassa (Kamppinen 2004, 183.)

Koska tavallinen uskonnollisia aineksia maailmanselityksessään ja arkisessa elämässään käyttävä ihminen on tyypillinen uskontoetnografinen tutkimuskohde, on oma tutkielmanikin selkeästi uskontoetnografiaa. Työni on uskontoetnografinen erityisesti siinä mielessä, että tutkin gospelmusiikin laulamisen ja gospelkuoron jäsenyyden merkityksiä. Kysyin informanttien hengellisestä vakaumuksesta, mutta huomasin, että hengellisyyden merkitys kuorolaisten elämässä vaihteli. Ne informantit, jotka kertoivat olevansa uskonnottomia tai niin sanottuja tapakristittyjä antavat kuoron jäsenyydelle ja gospelmusiikin laulamislle erilaisia merkityksiä kuin ne, joilla on selkeästi kristillinen

vakaumus. Kristityiksi identifioituvat haastateltavat kokivat gospelmusiikin laulamisen muun muassa hoitavan uskoaan ja toimivan evankelioimisen eli kristillisen sanoman eteenpäin viemisen välineenä. Ne haastateltavat, joilla ei ollut selkeää kristillistä vakaumusta pitivät kuorossa muodostuvaa yhteisöllisyyttä ja yhteishenkeä sekä musiikin svengaavuutta merkityksellisinä. Gospelmusiikin sanoma on korostetun kristillinen. Siksikin koen tekevänä uskontoetnografiaa. Lisäksi tutkielmani uskontoetnografista luonnetta korostavat valitsemani keskeiset käsitteet. Pohdin paitsi gospelmusiikin laulamisen hengellisiä merkityksiä sinänsä, myös Aboa Gospelin ohjelmistoa rukouksena.

Uskontotieteilijä Minna Oppaan mukaan uskontoetnografiaa ei voida määritellä niin sanotusti laskemalla yhteen uskonto plus etnografia on yhtä kuin uskontoetnografia (Opas 2004, 171–172.) Uskontoetnografisesti voidaan tutkia muitakin kuin selkeästi uskonnollisia ilmiöitä. Minna Opas kuvaa uskontoetnografisen tutkimuksen moninaisuutta seuraavasti:

Uskontoetnografian kohteena eivät siis ole pelkästään uskonnolliset yhteisöt, eikä uskontoetnografian ominaislaatua näin ollen voida etsiä vain sen tyyppisen tutkimuksen ongelmien parista. Uskontoetnografian kohteena voi olla yhtä lailla olla jokin ryhmä, yksilö, instituutio tai ilmiö, jolla ensi näkemältä ei ole mitään uskonnolliseksi luokiteltavia ominaisuuksia. Näin ollen tarkastelu keskittyy tai on sisäänrakennettuna muihin kulttuurisiin ilmiöihin tai instituutioihin (Opas 2004, 172.)

Äkkiseltään katsottuna ei-uskonnollisten ilmiöiden tarkasteleminen uskontoetnografisesti vaatii soveltavaa tutkimusotetta. Uskontotieteilijä pystyy tutkimaan oman tieteenalansa käsitteiden avulla hyvin eri tyyppisiä aiheita.

Tutkijan kyky hahmottaa ja kirjoittaa auki oma tutkijan positionsa ja reflektoida itseään tutkimuksen kaikissa vaiheissa ovat erityisen tärkeitä uskontoetnografille. Lisäksi uskontoetnografiaa tehdessään tutkijan on pohdittava tarkkaan, onko hän sisä-vai ulkopiirissä suhteessa tutkimuskohteeseensa. Nykyisin (uskonto)etnografiaa ei tehdä enää vain vieraista aiheista. Ellei tutkija ole sisäpiirissä tutkimusta aloittaessaan, hän saattaa muuttua sisäpiiriläiseksi tutkimuksen kuluessa (Opas 2004, 167). Informantteinani toimineet Aboa Gospelin kuorolaiset kysyivät minultakin, haluaisinko

aloittaa kuorolaisena. Päätin jäädä ulkopiiriin, kuoroyhteisön ulkopuolelle. Päätökseeni vaikutti eniten se, että halusin pysyä selkeästi tutkijan roolissa.

3. Teoreettisia käsitteitä

3.1 Eletty uskonto

Eletty uskonto ilmenee ystävien kesken, harrastusten parissa ja muissa jokapäiväisissä ympäristöissä (Enges et al. 2015, 80.) Uskontotieteilijä Terhi Utriainen kirjoittaa artikkelissaan *Eletty epävirallinen uskonto* (2018), että elettyä uskontoa luonnehtii ennen kaikkea tilannekohtaisuus, kontekstisidonnaisuus ja joustavuus (ks.Utriainen 2018,113–124.) Jokaviikkoisista kuoroharjoituksista tulee nopeasti kuorolaiselle arkea. Kuorotoiminnan arkisuus ei suinkaan vähennä sen hengellistä merkitystä, päinvastoin. Eletyn uskonnollisuuden ei katsotakaan liittyvän vain rituaaleihin ja uskomuksiin, vaan uskontoa eletään ennen kaikkea arjessa. Tältä pohjalta tulkitsen, että hengellisessä kuorossa laulaminen itsessään on hyvä esimerkki eletystä uskonnosta. Aboa Gospelin harjoituksissa, matkoilla, leireillä ja esiintymisissä ovat äänessä ja aktiivisessa roolissa maallikot, mutta papin tai muun uskonnollisen spesialistin poissaolo ei myöskään tee Aboa Gospelin toiminnasta yhtään vähemmän hengellisesti merkittävää. Kuorolaiset kuvaavat Aboa Gospelin osuutta arkipäivässään esimerkiksi seuraavasti:

Aboa Gospelissa laulaminen on antanut minulle yhteyden seurakuntaan.

(kuorolainen 7)

[Kuoroharrastus] on tuonut ihanan hengähdystauon arjen keskelle, joka on vaan mun hetki tietyllä tavalla. (kuorolainen 6)

[K]yllä mä koen, että Mikaelinkirkko on kotikirkkoni, vaikka en asu sen alueella.

(kuorolainen 7)

Järjestäytyneeseen uskonnonharjoittamiseen osallistumisen tutkimisen sijasta tulisi kiinnittää huomiota yksilöön ja hänen henkilökohtaisiin uskonnollisiin kokemuksiinsa. Yksilön eletty uskonto voi olla erilaista kuin järjestäytynyt uskonnollisuus. Toisaalta usein yksilön eletty uskonto saa aineksensa järjestäytyneen uskonnon, kuten kristinuskon, rituaaleista ja kertomuksista, kuten sosiologi ja antropologi Meredith McGuire on

kirjoittanut teoksessaan *Lived Religion: Faith and Practise in Everyday Life* (McGuire 2008, 4, 98). Uskontososiologi Nancy Ammerman Tatomin mukaan rukous on yksi keskeisistä eletyn uskonnon ilmenemismuodoista. Rukousta harjoittavat Ammerman Tatomin tutkimuksen mukaan kaikki uskovat ihmiset uskonnosta ja tunnustuskunnasta riippumatta (katso Rukous-luku tässä tutkielmassa) (Ammerman Tatom 2013, 60). Kuoroharjoitusten päätteeksi kuorolaiset rukoilevat kuoron yhteisten asioiden ja toisaalta kunkin kuorolaisen henkilökohtaisten rukousaiheiden puolesta:

[M]ä tykkään myös siitä, kun me ruvettiin nyt viime vuonna muistaakseni rukoilemaan siunausta harjoitusten jälkeen... Siitä tuli tavallaan hengellinen kokemus kans. (kuorolainen 4)

[T]osiaan hän on kanttori, joka vetää meidän kuoroa, niin meillä on ollut loppurukoukset siellä... Mä olen tykännyt siitä tosi paljon. (kuorolainen 7)

Eletty uskonto on ” sitä uskonnollisuutta ja henkisyyttä, jota yksittäiset ihmiset arjessaan tekevät ja kokevat.” Eletyn uskonnon käsitteen avulla tutkija pääsee käsiksi tavallisten ihmisten hengellisiin kokemuksiin (Enges et. al 2015, 80). Institutionaaliset uskonnot ovat asia erikseen. Toisin kuin institutionaalisisessa uskonnollisuudessa, eletyssä uskonnossa voi olla piirteitä useammasta eri uskomusjärjestelmästä, tai se voi sijoittua jonnekin uskontoperinteiden välimaastoon (Enges et. al. 2015, 81).

McGuiren mukaan ihmisen keho on mukana hengellisyydessä siinä missä mieli ja sielukin. Ihmisen keho voi olla osana hengellisyyttä sellaisena kuin se on (McGuire 2008, 97). Laulaminen on kehollista toimintaa. Siihen liittyy virtaavaa ilmaa, äänen resonoimista kehossa ja lihasten työskentelyä. Aboa Gospelin kuorolaiset siis toteuttavat omaa hengellisyyttään vahvasti myös kehojensa kautta. Myös aistit ovat mukana tuottamassa hengellisiä kokemuksia ja pyhän tunnetta (ks. McGuire 2008, 100.)

Meredith McGuire kirjoittaa, että musiikin tekeminen yhdessä luo yhteyden ja intersubjektiivisuuden kokemuksia. (McGuire 2008, 112) Intersubjektiivisuus on kielitieteilijä Jordan Zlatevin , Chris Sinhan ja Esa Itkosen mukaan:

[k]okemukseen liittyvän tiedon sisällön (esimerkiksi tunteiden, havaintojen, ajatusten ja kielellisten merkitysten) jakamista useamman tahon kesken (Zlatev et. al .2008, 1, suomennos kirjoittajan.)

Jotta yhdessä laulaminen onnistuisi, laulavien kehojen täytyy sovittaa ajoituksensa yhteen. Tämä tapahtuu esimerkiksi hengittämällä samaan tahtiin tai lyömällä tahtia varpailla (Ks. McGuire 2008, 113). Aboa Gospelin tapauksessa samaan tahtiin sovitetaan usein muitakin kehon liikkeitä, kuten käsien kohottamista ja taputtamista tai edestakaisin askeltamista. Aboa Gospelin ohjelmiston laulaminen on monelle kuorolaiselle hengellinen kokemus, jota yhteiseen rytmiin solahtaminen vain vahvistaa, kuten kuorolainen 6 kertoo:

Laulaessani hengellistä musiikkia ja gospelsia laulujen sanat koskettaa mua tosi voimakkaasti. Tosi herkästi rupeaa itkettämään... Kyllä mä koen, että se on Pyhä Henki, joka siinä koskettaa ja myös puhuu laulun sanojen kautta sekä itselle, että muille. (kuorolainen 6)

Kuorotoiminta on siis hyvä esimerkki eletystä uskonnosta siinä mielessä, että se on osa kuorolaisten arkipäivää. Paitsi yksityisesti, eletty uskonto voi tulla esiin myös julkisesti (Enges et. al. 2015, 80). Tämä on erityisen totta Aboa Gospelin kuorolaisten kohdalla. Kuoro esiintyy ahkerasti ja joskus hyvinkin isoille yleisöille. Julkisesti esiintyminen voi hyvinkin olla osa tavallisen ihmisen omaa elämää, jos ei nyt ihan arkista niin ainakin omaa ja tuttua.

Eletty uskonto ei ole käsitteenä staattinen, vaan sen voi käsittää jatkumona. Aboa Gospelin kuorolaisten harjoittama eletty uskonto sijoittuu tämän jatkumon toiseen ääripäähän, jossa ovat uskonnolliseen valtakulttuuriin mukautuneet eletyn uskonnon muodot. Tämän niin sanotusti helposti sulatettavan eletyn uskonnollisuuden vastapoolina on eletty uskonnollinen vastakulttuuri, esimerkiksi New Age -henkinen enkeliusko.

Aboa Gospelin toimintaan liittyvä eletty uskonto on esimerkki niin sanotusta matalan kynnyksen eletystä uskonnosta, jonka harjoittamiseen on helppo osallistua. Aboa Gospelille ominainen eletty uskonto on lisäksi käytännönläheistä ja helppo sovittaa arkielämän vaihteleviin tilanteisiin. Varsinkin kuorolaisille tärkeiden asioiden puolesta rukoileminen on perinteistä elettyä uskontoa siinä mielessä, että se keskittyy yksilön ja perheen hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin. Yksilöiden ja heidän perheidensä asioiden puolesta rukoileminen saa tulkintani mukaan aikaan eletylle uskonnollisuudelle tyypillisen intiimin ja vastavuoroisen suhteen tuonpuoleisen voiman (tässä tapauksessa kristillisen Jumalan) kanssa (vrt. Terhi Utraisen luento 3.4. 2019).

Uskontotieteilijä Terhi Utraisen mukaan eletty uskonnollisuus on aina kiinteässä ja monitahoisessa suhteessa sekä uskonnollisiin instituutioihin, että ei-uskonnolliseen kulttuuriin (vrt. Terhi Utraisen luento 3.4.2019.) Aboa Gospel toimii osana Suomen luterilaisen kirkon seurakuntaa ja toisaalta kuoro on esiintynyt kirkkokonserttien, messujen ja gospelmusiikkifestivaalien lisäksi myös esimerkiksi MTV3:n suosituksessa *Putous*- ohjelmassa, joka edustaa populaaria, ei-uskonnollista suomalaista kulttuuria.

Aboa Gospelin kuorolaiset, kuten muutkin eletyn uskonnon harjoittajat, ovat usein erittäin tietoisia siitä, miten heidän uskonnollisuuteensa yleisesti ympäröivässä yhteiskunnassa suhtaudutaan (vrt. Terhi Utraisen luento 3.4. 2019.) Eräs haastateltavani pohtii harrastuksensa ja kenties varautuneesti evankelioivaan toimintaan suhtautuvan laajemman yleisön suhdetta näin:

[Aboa Gospelissa laulaminen] on yksi tapa tuoda julki omaa uskoa semmosella tavalla, joka ei toivottavasti uhkaa ketään millään tavalla.) (kuorolainen 2)

3.2 Ruumiillisuus ja kokemus

Ruumiillisuus on viime vuosikymmeninä kasvattanut suosiotaan kulttuurintutkimuksen, tutkimuskohteena. (Talja 2015, 20) Laulaminen on ruumiillista toimintaa. Äänen tuottamiseen osallistuu koko laulajan keho vatsanpohjan lihaksista äänihuuliin ja keuhkoihin asti. Myös musiikin kuuntelemisella on ruumiillinen ulottuvuutensa, jonka olen huomannut etenkin käydessäni Aboa Gospelin konserteissa. Yleisössä taputetaan yhteisessä rytmissä, hymyillään toisille katseiden kohdatessa ja iloitaan evankeliumin äärellä yhdessä kuoron kanssa.

Filosofi Jukka Backman kirjoittaa (2018), että kokemus liittyy sekä ihmisen ennakkoluuloihin pohjautuvaan niin sanottuun mututuntumatietoon, että empiiriseen, eli kokemuksiin perustuvaan faktojen rekisteröimiseen. Backmanin mukaan kokemus ei kuitenkaan pohjimmiltaan ole kumpaakaan edellä mainituista (Backman 2018, 25). Kokemus käsitteenä pakenee tarkkaa määrittelyä. Länsimaisen filosofian perinteessä kokemus on ymmärretty ohittamattomana vaiheena tiedon hankkimisessa ja koettelemisessa (Backman 2018, 25).

Jussi Backmanin ajattelua seuraten ymmärrän kokemuksen ihmisen tai eläimen elämässä eteen tulevana tapahtumana, tunnetilana tai löytönä, joka vaikuttaa siihen, millaista tietoa hän saa maailmasta ja miten hän käyttää tätä tietoa kokemuksen jälkeen ja sen perusteella.

Tämän tutkielman kannalta on hedelmällisintä tarkastella nimenomaan uskonnollisia kokemuksia. Uskontotieteilijä Kimmo Ketola esittelee sosiologien Rodney Starkin ja Charles Glockin kehittämän uskonnollisen kokemuksen määritelmän:

[U]skonnolliset kokemukset koostuvat kaikista niistä tunteista, havainnoista ja aistimuksista, joihin yksilö tai yhteisö kokee liittyvän jonkinlaisen yhteyden yliluonnolliseen agenttiin. (Ketola 2008a, 101)

Rodney Stark on kehittänyt myös taksonomian eli luokituksen uskonnollisille kokemuksille. Starkin taksonomia pohjautuu Pohjois-Kalifornian kristillisistä seurakunnista kerättyyn kyselyaineistoon. Kokiessaan vahvistavan kokemuksen ihminen tulee tietoiseksi yliluonnollisen agentin läsnäolosta. Vahvistavat kokemukset ovat taksonomian lievimpiä uskonnollisia kokemuksia. Vastavuoroiset kokemukset ovat hieman intensiivisempiä. Vastavuoroinen kokemus tarkoittaa sitä, että ihminen havaitsee, että yliluonnollinen voima huomioi hänet. Kokemukset pelastumisesta, ihmeistä, uskonnollisesta kääntymisestä ja yliluonnollisista rangaistuksista ovat vastavuoroisia. Ekstaattisten kokemusten ryhmään kuuluvat esimerkiksi kielillä puhuminen ja muut fyysisiä oireita ja tavallisuudesta poikkeavia aistimuksia aiheuttavat kokemukset. Kaikkein intensiivisimpiä uskonnollisia kokemuksia kutsutaan ilmoituskokemuksiksi. Ilmoituskokemuksen kokenut ihminen huomaa saaneensa yliluonnollisen ilmoituksen ja kehotuksen ottaa osaa yliluonnolliseen suunnitelmaan (Ketola 2008a, 101)

Samaa uskonnollisten kokemusten taksonomiaa voi soveltaa sekä positiivisiin, että negatiivisiin kokemuksiin. Yliluonnollinen agentti, joka kokemuksiin liittyy voi olla joko hyvä tai paha. Esimerkkejä yliluonnolliseen pahaan liittyvistä kokemuksista ovat kokemukset pahan läsnäolosta, pahan kiusaamaksi joutumisesta, riivatuksi joutumisesta, sekä kokemus pahan välikappaleeksi joutumisesta (Ketola 2008a, 101–102).

Haastatteluaineistossa korostuu uskonnollisen kokemuksen ruumiillisuus ja positiivisuus. Aineistossa kuvataan lähinnä vahvistavia ja vuorovaikutteisia kokemuksia:

[Kuoroharjoituksissa] pääsee jotenkin olemaan yhteyksissä Jumalaan sillä tavalla kans. (kuorolainen 4)

Tossa kun me lauletaan täydelle kirkolle ja lauletaan Jumalasta niin kyllä mä koen, että siinä on niinku Pyhä Henki vahvasti läsnä. (kuorolainen 1)

[Kuoroharrastus] antaa joka keskiviikko tosi paljon endorfiineja. Ihan fyysistä. (kuorolainen 4)

Suomen kielessä ruumis tarkoittaa ihmisen konkreettista ja lihallista olomuotoa. Filosofi Petri Kuhmonen viittaa sanalla osittain samaan asiaan, mutta keho on ruumista abstraktimpi, ikään kuin mielikuva (Kuhmonen 1996,73.) Ruumiin lihallisuutta korostaa se kristillinen ajatus, että kun ihmisen henki hänestä kuoleman kautta häviää, ruumis jää jäljelle (ks. Kinnaman 2015, 86.) Samoin ruumiillisuudessa on kyse hyvin konkreettisista asioista. Lihaksista, luista, nivelistä ja sisäelimestä. On mielenkiintoista miten paljon fyysisellä ruumiilla voi tehdä ruumiin ulkopuolista maailmaa koskettavia asioita, kuten musiikkia ja miten paljon ruumiin ulkopuoliset asiat vaikuttavat ruumiissa ja ruumiiseen.

Musiikkia ei ole mahdollista täysin sanoilla tavoittaa, vaan se on olemassa ruumiin liikkeissä, eleissä, rytmeissä, tunteen ilmauksissa, jännityksessä ja toisaalta rauhoittumisen ja hiljentymisen hetkissä. Musiikki liikuttaa niin tunteita kuin ruumiinosiakin, järkyttää ja nostattaa puistatuksia, tuottaa nautintoa ja joskus jopa ottaa valtaansa sekä ruumiin, että mielen. Aboa Gospelin toiminnassa ruumiillisuus näkyy selkeästi paitsi itse laulamisen kehollisuudessa, myös kappaleiden koreografioissa ja ruumiin liikkeessä musiikin tahtiin. Kuorolainen 1 kertoo:

Ja sitte myös sellanen, että se [kuoron toiminta] on tosi fyysistä ja me tanssitaan. (kuorolainen 1)

Liike tekee hyvää ihmiselle niin henkisesti kuin fyysisesti. Seuraava haastateltava kertoo kuoroharjoitusten hyvää tekevästä vaikutuksesta:

[Kuoroharrastus] antaa joka keskiviikko tosi paljon endorfiineja. Ihan fyysistä. (kuorolainen 4)

Musiikkitieteilijä Hanna Väätäisen mukaan musiikilla on suora yhteys ruumiiseen, sillä musiikki hämärtää ruumiin ja fyysisen tilan välisiä rajoja (Väätäinen 2009, 129.) Tämä yhteys on siinä mielessä merkityksellinen, että musiikki on aineettomana ilmiönä osana ihmisten sosiaalista maailmaa, jossa aineelliset, lihasta, elimistä, hermoista ja luustosta koostuvat ruumiit toimivat (ks. Väätäinen 2003, 152.)

Ihmiselämä on joka päivä ruumiillisuuden läpäisemää. Ruumista käytetään esimerkiksi syömiseen, hengittämiseen ja liikkumiseen. Ruumis on niin tiiviisti ja itsestään selvästi mukana ihmisyydessä, että se muuttuu helposti näkymättömäksi myös tutkijoille. Siksi siihen syventyminen on erityisen mielenkiintoista.

On mielenkiintoista, että vaikka nykyisessä yhteiskunnassamme ruumis on yhä useammin ulkoisen kontrolloinnin, tarkkailemisen ja muokkaamisen kohteena (Hästbacka 2015, 20; Schilling 2003, 27—28, Schilling 2007.) Aboa Gospelin toiminnan tapauksessa ruumiillisuus ei liity mitenkään ruumiiden ulkomuotoon tai toimintakykyyn. Laulajien kehojen joukossa on marginaalisia kehoja, kuten pyörätuolia käyttävä, tummaihoisen ja suurikokoinen keho. Ollakseen mukana Aboa Gospelin toiminnassa kehon on tärkeää osata laulaa ja esiintyä ja nauttia siitä. Niin sanotuilla ulkoisilla meriiteillä ei ole merkitystä. Esiintymisen ja yhdessä tekemisen riemu tekee eri näköisistä ihmisistä yhtenäisen, iloisen ja hyvin soivan ”kuoroinstrumentin”.

Ruumiilla on joskus mahdollista ilmaista asioita, jotka jäävät sanojen ulottumattomiin. Käsien ja katseen kohottaminen kohti kattoa voi olla helpompi tapa ilmaista ajatuksia, kuin samojen ajatusten sanominen ääneen. Ruumiin liikkeen käyttäminen tuo joka tapauksessa painoarvoa sille mitä myös sanotaan tai mistä lauletaan. Liikkeen avulla tunteet ja tunnelmat, joita musiikin avulla halutaan herättää, tulevat selkeästi esiin. Käsien taputtama ja jalkojen tömistämä rytmi ja ilmeitä kirkastava hymy tarttuvat helposti.

Aboa Gospelin ohjelmistoon kuuluvassa kappaleessa *This is Me* juhlistetaan jokaisen oikeutta olla oma itsensä. Kappale on alun perin sävelletty ja sanoitettu *The Greatest Showman*-elokuvaa (2017) varten, ja sen esittävät elokuvassa sirkukseen palkatut niin sanotut luonnonoikut, joiden fyysistä ulkomuotoa yleisö kävi ihmettelemässä sirkuksessa maksua vastaan. Sanoituksissa onkin nähtävissä ruumiillisuuden painotus:

I am brave, I am bruised
I am who I'm meant to be, this is me
Look out 'cause here I come
And I'm marching on to the beat I drum
I'm not scared to be seen
I make no apologies, this is me

This is Me ei ole varsinaisesti gospelkappale, mutta sen sanoituksissa on piirteitä, jotka kristillisessä kehyksessä tulkittuna sopivat yhteen sen ajatuksen kanssa, että Jumala on

luonut jokaisen ihmisen omaksi kuvakseen ja siten kauniiksi ja arvokkaaksi (1. Moos. 1: 26). Se näkyy parhaiten kappaleen seuraavissa säkeissä:

I am not a stranger to the dark
Hide away, they say
'Cause we don't want your broken parts
I've learned to be ashamed of all my scars
Run away, they say
No one'll love you as you are

But I won't let them break me down to dust
I know that there's a place for us
For we are glorious (Paul & Pasek, 2017)

Seuraavassa Raamatun kohdassa on näkyvissä samankaltainen sävy:

Sinä olet luonut minut sisintäni myöten,
äitini kohdussa olet minut punonut.
Minä olen ihme, suuri ihme,
ja kiitän sinua siitä.
Ihmeellisiä ovat sinun tekosi,
minä tiedän sen. (Ps.139:13–14)

3.3 Rukous

Rukous on ihmisen kommunikointia jumalallisten tai henkisten entiteettien kanssa. Rukous on ollut osa lähes kaikkia maailmanuskontoja koko niiden historian ajan. Rukouksen voi ymmärtää *tekstinä*, *tekona* tai *subjektina* (Gill 2005, 7367). Rukous on tekstin muotoisena ihmisen sanoja jumalalliselle entiteetille ihmisen kielellä. Tekona rukous tarkoittaa ihmisen kommunikointia jumalallisen kanssa paitsi sanoin, myös liikkein. Rukous on ominaispiirre jokaisessa uskonnossa ja erottaa uskonnollisen toiminnan muunlaisiin ideologioihin perustuvasta toiminnasta. Tässä ominaisuudessaan rukous on subjekti (Gill 2005, 7367).

Rukous tekstinä on se tapa, jolla rukous yleisimmin ymmärretään. Vakiintuneet tekstimuotoiset rukoukset, kuten kristittyjen Isä Meidän-rukous, ovat tästä hyviä esimerkkejä. Uskontotieteilijä Sam D. Gill jakaa tekstimuotoiset rukoukset kahdeksaan

eri ryhmään. Näitä ovat kiitosrukous, synnintunnustus, pyyntörukous, Jumalalle omistautumisen rukous, vetoomusrukous, esirukous, katumusrukous ja siunausrukous (Gill 2005, 7367-7368). Aboa Gospelin ohjelmistossa on klassinen rukousteksti, Christopher Tinnin säveltämä swahilin kielinen Isä meidän-rukous nimellä *Baba Yetu*. Haastateltava kertoo rukousteksteistä Aboa Gospelin toiminnassa:

Hyvissä hetkissä voi tulla mieleen ikään kuin rukouksina meidän biisejä.
(kuorolainen 2)

Rukousteksteille on tyypillistä toisto, sanakaavat ja staattisuus. Tästä huolimatta rukous voi varsinkin gospelmusiikin muotoon puettuna olla myös vauhdikasta ja aistivoimaista, kuten Aboa Gospelin esittämät, kiitosrukouksen muotoiset ylistyslaulut:

Kyllä laulaminen on mulle tosi tosi usein rukoilemista. Mun mielestä se on aina kommunikointia Jumalan kanssa. (kuorolainen 4)

Rukous voikin olla ääneen tai mielessä puhutun tekstin lisäksi myös laulettua (Gill 2005, 7368.) Iloiset ja riemukkaat kiitosrukousten tekstit sopivat erityisen hyvin räväkän gospelkuoron ohjelmistoon, mutta sisäänpäin kääntyneet ja synkät synnintunnustukset ja katumusrukoukset eivät niinkään.

Aboa Gospelin esittämä laulettu rukous sopii Gillin luokituksessa joltain osin myös kohtaan ”rukous tekona” (Gill 2005, 7369.) Tässä muodossaan rukous sisältää paitsi oikein lausuttuja tai laulettuja sanoja, myös tiettyjä ruumiin liikkeitä ja asentoja, kuten käsien kohottamista ja taputuksia. Rituaalisina esineinä, joita Gillin mukaan myös tarvitaan, toimivat bändin soittimet, jotka säestävät kappaleita. Rituaalisena tekona kuoro asettuu tiettyyn, ennalta sovittuun kuoromuodostelmaan aina ennen esityksensä tai harjoituksensa alkua. Löysin aineistosta kuvauksia läsnäolosta ja ajan viettämisestä Jumalan kanssa kuoroharjoitusten ja esiintymisten aikana. Tulkitsen kuoromuotoon asettumisen rukoukseen valmistautumiseksi.

Kolmas Gillin esittelemä rukouksen olomuoto on subjekti. Rukouksen avulla määritellään, millainen on esimerkiksi kunkin uskonnon teologia ja uskovan elämäntapa (Gill 2005, 7370). Aboa Gospelin esittämä musiikki on tekstiltään hyvin selkeästi kristillistä ja kehottaa kiittämään ja ylistämään Jumalaa. Aboa Gospelin tarkoituksiperät ovat selkeät. Tarkoituksena on joka esiintymisessä kertoa kuulijoille ilosanomaa Jumalan rakkaudesta ja näin tuottaa hyvää mieltä (www.abogospel.fi, viitattu 15.2. 2018).

Edellä mainittujen jakojen lisäksi Gill jakaa rukoukset henkilökohtaisiin ja rituaalisiin rukouksiin (Gill 2005, 7368.) Hän esittää, että henkilökohtainen rukous on niin sanotusti aidompaa kuin rituaalinen rukous, jota rukoillaan samalla tavalla muiden kanssa. Henkilökohtaisesti rukoillessaan rukoilija on osa uskonnollista yhteisöään, mutta silti vapaampi valitsemaan sanansa ja muut rukouksen elementit kuin esimerkiksi seurakunnan yhteisessä rukouksessa yhteisten asioiden puolesta. Gill on huolissaan siitä, että rituaalinen rukous rajoittaa rukoilijaa (Gill 2005, 7368).

Aboa Gospelin toiminta antaa kuorolaisille mahdollisuuksia sekä henkilökohtaiseen, että rituaaliseen rukoukseen. Laulun sanat lohduttavat huonoissa hetkissä ja kuvaavat riemua iloisina aikoina. Useat kuorolaiset käyttävät laulujen sanoja myös yksityisesti rukoillessaan.

Toisaalta samojen laulujen laulaminen ja esittäminen koko kuoron voimin on malliesimerkki rituaalisesta rukouksesta. Kuorossa kaikki laulavat samoilla sanoilla ja kohottavat käsiään tai muuta sellaista, jos se kuuluu kyseisen kappaleen niin sanottuun koreografiaan. Lisäksi kuorolaisilla on tapana rukoilla yhdessä harjoitusten päätteeksi yksittäisiä kuorolaisia tai koko kuoroa koskevien asioiden puolesta, sekä siunausta toisilleen. Tavasta on tullut monelle kuorolaiselle rakas ja tärkeä, suorastaan hengellinen kokemus.

3.4 Toimijuus

Ymmärrän toimijuuden yksilöiden kykynä tehdä päätöksiä, toteuttaa niitä ja vaikuttaa omaan tekemiseensä. Yksilöiden kyky tehdä päätöksiä ja toteuttaa niitä tarkoittaa Aboa Gospelin tapauksessa etenkin mahdollisuus vaikuttaa kuoron toimintaan olemalla osa sitä ja mahdollisuus olla mukana kuorossa. Kuorolaiset tekevät valintoja ajankäytöstään joka keskiviikko, kun he päättävät lähteä kuoroharjoituksiin. Toisin tekeminen on läsnä aina kun kuorolainen valitsee laulaa ja esittää gospelmusiikkia, sillä se ei ole osa sekulaarin suomalaisen yhteiskunnan valtaviiran (musiikki) kulttuuria.

Sosiologi Minna Ylilahti kirjoittaa toimijuudesta seuraavaa:

Toimijuus muotoutuu esimerkiksi osaamisen, täytymisen, kykenemisen, tuntemisen, haluamisen ja voimisen kokonaisdynamiikkana, jossa olennaista on

ymmärtää toimijuus kontekstiin sidonnaisena, muuntuvana, uusiutuvana ja dynaamisena kokonaisuutena, olemisen perustana, jossa toimijuuden ulottuvuudet suhtautuvat ajankohtaan ja toisaalta kulloiseenkin paikkaan ja tilaan. Ihminen on läsnä joitain ominaisuuksia ja resursseja omaavana toiminnan ja mahdollisuuksien kantajana. Toisaalta hän on myös refleksiivinen, tilanteissa ja elämäntilanteissa asemassa toimintaa tarkkaileva aktiivinen toimija. Toimijuus ei ole vain yksilöön sidottuja potentiaalisia resursseja tai kykyjä. Eikä toimiminen ei ole ainoastaan jonkin asian tekemistä jollakin tavoin, se on myös merkityksellistämistä ja tekemättä jättämistä, toisin tekemistä, omin ehdoin tekemistä (Ylilahti 2013, 16).

Aboa Gospelin laulajien toimijuus rakentuu Ylilahden määritelmää mukailleen laulutaidosta, amerikkalaisen gospelmusiikin tuntemuksesta, evankelioimisen halusta, mahdollisuudesta sitoutua kuorotoimintaan ja Mikaelinseurakunnan musiikkitoiminnan mahdollistamisesta. Kuorolaisten harrastukselleen antamat merkitykset, joita tässä tutkielmassa käsittelen, ovat nekin osa heidän toimijuuttaan. Toimijuus on vahvasti sidoksissa Mikaelinkirkkoon ja Mikaelinseurakuntaan, sillä Aboa Gospel edustaa kotiseurakuntaansa ja Turku missä esiintyykin.

Yksi kuorolaisista kuvaa yhdessä oloa muiden kanssa, jopa ystäväystymistä Aboa Gospelin toimintaan osallistumisen myötä näin:

[Aboa Gospelissa laulaminen] merkitsee ystäviä. Siihen liittyy just ne ihmiset ja semmonen meininki. (kuorolainen 3)

Meininki ja toimijuus liittyvät yhteen kuorolaisen 3 kommentissa. Ymmärrän meiningin tarkoittavan yhdessä toimimista, eli toimijuuden harjoittamista. Ihmiset ja meininki ovat Aboa Gospelin kontekstissa kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Ihmisten kanssa vietetty aika, tehdyt asiat ja valmiiksi saatetut projektit johtavat usein ystäväystymiseen. Ystäväystyminen syventää kuoroharrastuksen merkitystä ja kun ystävyksiä on kerran muodostunut, ystävyydelle otollisen toiminnan jatkaminen yhdessä vain syventää sitä.

Pöysä muistuttaa (2015), että toimijuutta on muukin kuin aktiivinen ja tuottava tekeminen ja muulla tavalla ilmiselvä toimijuus. Keskittymällä ainoastaan aktiiviseen toimijuuteen ja tekijyyteen tutkija jättää huomiotta niin sanotun pienen tai heikon toimijuuden, joka sekin on olennainen osa toimijuuskäsitteen merkityksiä. Jos toimijuuden vähemmän

ilmeinen puoli jää huomiotta, myös yksi toimijuuden tutkimuksen tarkoitusperistä vesitty. Toimijuuden tutkimus nimittäin pyrkii myös tukemaan ja vahvistamaan niiden toimijuutta, joille ei perinteisesti olla annettu toimijan asemaa (Pöysä 2015, 135). Marja-Liisa Honkasalon luoma ja Pöysän esittelemä pienen toimijuuden ajatus on minulle tärkeä tässä tutkielmassa, sillä haluan nostaa esiin yksittäisen kuorolaisen mahdollisuudet olla merkityksellinen toimija seurakunnassaan, vaikka näennäisesti hänen roolinsa yhtenä laulajana isossa joukossa on melko pieni. Seuraavaksi tarkastelen Aboa Gospelin toiminnassa selkeästi läsnä olevaa pienen toimijuuden muotoa, maallikkotoimijuutta.

Suurin osa Aboa Gospelin laulajista on maallikoita. Maallikolla tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole työsuhteessa kirkkoon, eikä ole saanut teologista koulutusta (Haapalainen 2015,190). Seurakunnat tarvitsevat maallikoiden työpanosta tänä päivänä entistä enemmän (Haapalainen 2015, 190.) Siksi myös Aboa Gospelin laulajat voivat tuntea itsensä tarpeellisiksi ja tärkeiksi toimijoiksi seurakunnassaan.

Maallikkotoimijuus tai toiminnallinen evankelointi tarkoittaa käytännössä vapaaehtoistyötä (Haapalainen 2015, 190.) Aboa Gospel saa kyllä esiintymispalkkioita ja tuloja tuotteidensa myynnistä, mutta kuorolaisten omien taskujen sijaan varat ohjataan kuoron toiminnan tukemiseen, esimerkiksi esiintymismatkojen kustantamiseen. Siksi kuorolaisiakin voi luonnehtia vapaaehtoistyöntekijöiksi. Vapaaehtoistyö seurakunnassa tarjoaa yksittäiselle ihmiselle yksilöllisiä mahdollisuuksia oman uskonsa toteuttamiseen. Se motivoi myös seurakuntia käyttämään maallikoiden työpanosta. Nykypäivän uskonnollisuus, kun perustuu entistä enemmän elämyksellisyyteen ja yksilöllisiin hartauden harjoittamisen muotoihin (Haapalainen 2015, 190).

Anna Haapalainen, joka on tutkinut maallikkotoimijuutta nimenomaan Aboa Gospelin kotiseurakunnassa, jakaa seurakunnan vapaaehtoistyöntekijät auttaviin käsiin, ideanikkareihin ja vetäjiin. Auttavat kädet ovat esimerkiksi ruoan jakajia seurakunnan järjestämissä ruoanjakelutilaisuuksissa. Auttavana kätenä toimiminen vaatii tiivistä sitoutumista toimintaan, sillä se tapahtuu säännöllisesti. Ideanikkarit esittävät seurakunnalle ajatuksia siitä, millaista toimintaa sen olisi hyvä järjestää. Ideanikkareiden toiminta on usein kausiluonteista, paljon riippuu toteutettavien ideoiden määrästä. Vetäjät ovat aktiivisia seurakuntalaisia. He haluavat opettaa ja evankeloida ja toimivat esimerkiksi seurakunnan pienryhmien, niin sanottujen solujen vetäjinä (Haapalainen 2015, 90-91). Aboa Gospelin kuorolaisten maallikkotoimijuus sijoittuu tämän kolmijaon

ulkopuolelle. Se on osa hienovaraisempaa ja arkisempaa vapaaehtoistyötä, jossa keskeisintä on osallistuminen (Haapalainen 2015, 91).

[K]yllä mä koen, että laulaminen on niinku just sellanen, missä mä tosi mielelläni, vaikka niissä meidän [Mikaelinseurakunnan] iltapäiväjumalanpalveluksissa olen niinku vapaaehtoisena tai palvelemassa muita tai miten sen haluaa sanoa. Koen, että tää on niinku sillä tavalla semmonen mun juttuni ja mun tavallaan kutsumukseni pienessä mittakaavassa. (kuorolainen 1)

Maallikkotoimijaksi ryhtymisen taustalla on pyrkimys ja halu auttaa, tehdä muutos tai evankelioida ja saattaa ihmisiä seurakuntaan (Haapalainen 2015, 91–92). Aboa Gospelin laulajien kohdalla nimenomaan evankeliointi oli usein suurin syy liittyä kuoroon ja sitä kautta Mikaelinseurakunnan suureen vapaaehtoisten joukkoon:

[Aboa Gospelissa laulaminen] merkitsee sitä, että saa laulaa omaa uskoaan julki. (kuorolainen 2)

Tutkielmani teoreettiset käsitteet valottavat Aboa Gospelin laulajien kokemuksia gospelmusiikin laulamisesta monelta eri suunnalta. Teoreettisten käsitteiden lista muotoutui tutkielman teon aikana sellaiseksi, että kuorolaisten ääni kuuluu tekstissä selkeänä. Lähiluku ja ankkuroitu teoria auttoivat löytämään aineistosta toistuvat ja merkitykselliset teemat, joita analysoimalla syntyi monipuolinen katsaus aiheeseen.

4. Aboa Gospel

4.1 Konsertin yhteislaulutilaisuuden kuvaus

Kävelen Mikaelinkirkkoon maaliskuisena sunnuntaina osallistuakseni Aboa Gospel-kuoron järjestämään Let's Sing Gospel Together-tilaisuuteen. Saan ovelta käsiohjelman, etsin itselleni paikan kirkon keskivaiheilta ja otan esiin muistiinpanovälineeni.

Vielä ennen tapahtuman alkua ehdin selata käsiohjelman läpi. Jokaisesta yhdessä laulettavasta laulusta on sanoituksen lisäksi painettu kuorolaisen tekemä suomennos.

Käsiohjelmaa selatessani huomaan, että laulettavaa todella on paljon. Osa uutta, osa tuttua, ja pari laulua myös suomeksi.

Kirkossa on paljon väkeä, kuten Aboa Gospelin tapahtumissa yleensä. Jännitin, näkevätkö haastateltavani, että olen paikalla. Mietin, mitä he ajattelevat siitä, että teen tilaisuudessa muistiinpanoja. Myös lähelläni istuvien yleisön jäsenten reaktiot jännittivät.

Kuorolaiset ja bändi asettuvat paikoilleen ja johtaja Silvia Koski ohjeistaa yleisöä siitä, miten gospelissa on tapana taputtaa käsiä ja askeltaa edestakaisin. Kun ensimmäinen laulu, *You are good*, on laulettu, valovoimainen solisti kannustaa yleisöä eläytymään:

Muistakaa, se ei ole gospelia, jos ei tuu hiki! (Tutkimuspäiväkirja 18.3.2018)

Solisti vitsailee ja yleisö naurahtaa. Yleisö taputtaa tahdissa, mutta toistaiseksi kukaan ei nouse ylös fiilistelemään. Minunkin tekisi mieli eläytyä enemmän, mutta en kehtaa. Tilaisuuden alussa kuitenkin painotettiin, että musiikista saa nauttia myös paikallaan penkissä istuen.

Kun ”Jippu”, Mikaelin seurakunnan musiikkievankelista ja yksi Aboa Gospelin vakiosolisteista nousee kuoron eteen laulamaan *I call you Jesus* hän jakaa henkilökohtaisen rakkautensa gospelmusiikkiin:

Se ei ole mitä tahansa musaa. (Tutkimuspäiväkirja 18.3. 2018)

”Jipun” karisma ja tunteelliset puheenvuorot kappaleiden välissä vakuuttavat yleisön.

Vaikka kädessäni on laulujen sanoitukset, tuntemattomissa kappaleissa on hankala laulaa mukana. Onneksi voi aina taputtaa. Silloin tuntee olevansa mukana musiikissa, vaikka ei laulaisikaan. Kun tilaisuus etenee suomenkielisiin kappaleisiin, laulun volyyymi yleisön puolelta kasvaa ja alamme pitää hauskaa yhdessä kuoron kanssa.

Yhteisöllisyys ja osallisuus saavuttaa huippunsa gospelpotpurin kohdalla. Se on kokoelma tuttuja, klassisia gospelkappaleita, joita on tarkoitus laulaa kaanonissa, peräkkäin ja päällekkäin. Yleisössä raikuu *Swing low, sweet chariot* ja *When the saints go marching in*. Kirkkosali täyttyy riehakkaasta kakofoniasta ja taputuksista.

Yleisö ja kuoro saavat lepuuttaa käsiään ja äänihuuliaan, kun Mikaelin seurakunnan pappi, Matti Hernesaho tulee kertomaan yleisölle gospelmusiikin yhteydestä Marianpäivän (18.3.) tapahtumiin. Puheenvuoronsa jälkeen hän siirtyy kirkonpenkkiin

yleisön joukkoon ja kuoro esittää muutaman kappaleen, osan bändin kanssa ja osan a capella. Leonard Cohenin *Hallelujah* on liikuttava kokemus.

Esittävän osuuden jälkeen tapahtuman draaman kaari kaartaa voimallisesta *Break every chain*-balladista hilpeään rallatukseen *He's blessing me*. Yleisö lämpenee loppua kohden ja viimeisessä kappaleessa osallistumme kuoron koreografiaan pyörimässä ympäri penkissä. Poislähtömusiikin soidessa jammailemme keskikäytävällä. (Tutkimuspäiväkirja 18.3.2018)

Aboa Gospelin toiminnalle tyypillinen ruumiillisuuden korostus näkyi tässäkin tapahtumassa. Siitä olivat osoituksena kuoron toteuttamat koreografiat, joihin yleisökin sai osallistua, solistin viittaus gospelin hikisyyteen, ja toisaalta liki toisiaan seisovien ja jammailevien yleisön jäsenten ja kuorolaisten muodostama massa ja vaikuttavien kappaleiden nostattamat liikutuksen kyyneleet ja kylmät väreet. Raamattu, joka on tärkeä osa Aboa Gospelin, kuten muidenkin kristillisten toimijoiden arvopohjaa, kertoo sekin ruumista ja ruumiillisuudesta Jumalan luomistyön osana, joka on viime kädessä hänen omaisuuttaan:

Sinä olet luonut minut sisintäni myöten, äitini kohdussa olet minut punonut. Minä olen saanut hahmoni näkymättömissä, muotoni kuin syvällä maan alla, mutta sinulta ei pieninkään luuni ole salassa. (Ps. 139:13–15)

Ruoka on vatsaa ja vatsa ruokaa varten, ja Jumala on tekevä molemmat tarpeettomiksi. Mutta ruumis ei ole siveettömyyttä vaan Herraa varten, ja Herra on ruumiinkin valtias. (1.Kor 6:13)

Jumalan ylistäminen ruumiin liikkeen avulla tulee esiin esimerkiksi seuraavassa raamatunkohdassa:

Ylistäkää häntä tanssien ja rumpua lyöden, ylistäkää häntä luuttua ja huilua soittaen! (Ps.150:4)

Let's sing gospel together oli yhteisöllisyydessään erilainen kuin kuoron konsertti tai messu. Oli ilo osallistua musiikkiin ja saada pieni maistiainen siitä, miltä Aboa Gospelin ohjelmiston laulaminen tuntuu. Esiintyjänä tiedän, että esityksen tiimellyksessä ei juurikaan ehdi tähyilemään näkykö yleisössä tuttuja. Jos haastateltavani näkivätkin minun tekevän kirkonpenkissä muistiinpanoja, se ei näyttänyt häiritsevän ketään.

Korkeintaan he ilahtuivat nähdessään, että tutkimus on edelleen työn alla ja tilaisuudella on siihen jotain annettavaa. Vierustoverini penkissä vilkaisi kerran muistiinpanoihini päin, mutta mitään kummastelua en kenttätöissä kohdannut.

4.2 Aboa Gospelin taustaa

Aboa Gospel on internet-sivujensa mukaan ”Turun Mikaelinseurakunnassa toimiva monipuolinen ja persoonallinen sekakuoro”, joka perustettiin vuonna 2011. Siinä laulaa noin 60 laulajaa. Suurin osa laulajista on naisia, joten kaikki haastateltavanikin olivat yhtä lukuun ottamatta naisia. Kuoro on jaettu neljään äänialaan, jotka ovat sopraano, alto, tenori ja basso. Kuoron ohjelmistoon kuuluu sekä perinteistä ja modernia afroamerikkalaista gospelmusiikkia, että klassisempia teoksia (www.aboagospel.fi, viitattu 25.2.2018).

Musiikin maisteri ja musiikkipedagogi Silvia Koski perusti Aboa Gospelin aloittaessaan kanttorina Mikaelinseurakunnassa vuoden 2011 alussa. Hän kertoo Aboa Gospelin internet-sivuilla kuoron alkutaipaleesta näin:

Aboa Gospel on minulle eräänlainen ihme. Aloittaessani Mikaelissa 2011 päätin perustaa gospelkuoron. Ei ollut mitään käsitystä, tulisiko sinne ketään. Mutta alusta asti se on ollut iso ja hyvä kuoro, joka kehittyy valtavaa vauhtia. Lyhyessä ajassa meistä on muodostunut eräänlainen perhe (www.aboagospel.fi, viitattu 15.5. 2019).

Aboa Gospelin syntyyn on vaikuttanut myös Silvia Kosken halu kehittyä muusikkona mahdollisimman monipuolisesti ja laajentaa seurakunnan musiikillisia mahdollisuuksia. Gospelmusiikkiin Koski on alun perin tutustunut etenkin tanssimisen kautta. Hän on tanssinut useamman vuoden afrotanssia, hip hopia ja street dancea. Näissä tanssilajeissa tanssituntien taustalla soiva musiikki on tyyllilajiltaan samaa kuin gospelmusiikki (www.aboagospel.fi, viitattu 15.5. 2019).

Kuoroa säestää kahdeksanhenkinen yhtye. Kokoonpanoon kuuluu yleisimpien bändisoitinten, kuten sähkökitaran, basson ja rumpusetin lisäksi viulu, saksofoni, trumpetti ja sello. Aboa Gospel harjoittelee keskiviikkoisin Mikaelin seurakuntakodilla ja ottaa riveihinsä uusia laulajia koelaulujen kautta kaksi kertaa vuodessa (www.aboagospel.fi, viitattu 25.2. 2018.) Kuoro tekee aktiivisesti esiintymismatkoja,

joita rahoitetaan paitsi konserttien lipputuloilla, myös Aboa Gospel-teemaisten tuotteiden, kuten korujen ja pipojen myynnillä. Seuraavaksi Aboa Gospel aikoo levyttää musiikkiaan laajan kuuntelijakuntansa iloksi. Kuoron perusti ja sitä johtaa laulupedagogi ja Mikaelinseurakunnan kanttori Silvia Koski. Aboa Gospel on esiintynyt useiden tunnettujen laulajien kanssa, myös televisiossa (www.aboagospel.fi, viitattu 25.2. 2018).

Jotkut haastattelemi kuorolaiset eivät ole laulaneet muualla kuin Aboa Gospelissa, toisilla taas on vuosien tai vuosikymmenten kokemus kuorolaulusta. Joillakin on myös gospelmusiikkitaustaa ajalta ennen Aboa Gospeliin liittymistä. Joku harrastaa yksinlaulua tai pienryhmälaulua, mutta eivät läheskään kaikki. Osa haastateltavista on laulanut Aboa Gospelissa alusta alkaen (vuodesta 2011) ja osa vasta puoli vuotta.

Aboa Gospelin laulajien mielestä heidän nykyinen kuoronsa eroaa erottaa muista heille tutuista kokoonpanoista siten, että se esittää niin sanottua aitoa jenkkigospelia (afroamerikkalaista, orjien perinnöstä ammentavaa gospelmusiikkia), on edellisiä kokoonpanoja korkeatasoisempi ja esiintyy bändin kanssa. Lisäksi Aboa Gospelin harjoituksissa keskitytään äänenmuodostuksen opettelemiseen, kappaleiden ulkomuistista laulamiseen ja moniäänisyyteen, sekä koreografioihin ja musiikkiin eläytymiseen. Muista haastateltaville tutuista kokoonpanoista poiketen Aboa Gospelia johtaa kanttori, joka myös antaa palautetta kuorolaisille. Aboa Gospelin laulajien ikäjakauma on muihin kuoroihin verrattuna laaja. Aikaisemmat kokoonpanot eivät myöskään ole olleet kuorolaisille hengellisesti yhtä merkittäviä kuin Aboa Gospel.

4.3 Gospelmusiikki ja Aboa Gospel-kuoro

Eksegeetikko Raymond F. Collinsin mukaan sana gospel on johdos muinaisenglannin sanasta *godspel*, jossa *god* tarkoittaa hyvää ja *spel* tarinaa. (Collins 2005, 3640) Suomeksi sana gospel tarkoittaa siis suoraan käännettynä hyvää tarinaa tai hyviä uutisia. Gospel-sanan taustalta löytyy vielä latinan sana *evangelium*. (Collins 2005, 3640). Suomen kielen sana evankeliumi (engl. *gospel*) on tätä perua. Modernina aikana evankeliumin eli hyvien uutisten kertomisesta on muodostunut kristillisen lähetystyön ydin. Evankeliumia saarnataan voimakkaasti varsinkin evankelisissa piireissä, joissa uskon ydin on usko Jeesukseen ihmisen henkilökohtaisena pelastajana (Collins 2005, 3642).

Suomalaista gospelmusiikkia on tutkittu melko vähän. Janne Könönen ja Tero Huvi kirjoittivat vuonna 2005 teoksen *Kahden maan kansalaiset: Suomi-gospelin historiaa*, joka on vuoteen 2004 ulottuva suomalaisen gospelmusiikin historiateos. Teos valottaa tunnetuimpien suomalaisten gospelyhtyeiden urakehitystä, joka on aina ollut yhteydessä musiikin muoti-ilmiöihin ja yleisiin historian tapahtumiin. Uudempaa tutkimusta aiheesta kuitenkin tarvittaisiin, sillä vuodesta 2004 on jo pitkä aika ja suomalainen gospelmusiikki on muuttunut kirjan julkaisemisajankohdan jälkeen siinä missä muukin musiikki ja kulttuuri.

Suomessa gospelmusiikin laulamista kuorossa ei ole juurikaan tutkittu. Timo Ala-Vainio perehtyy pro gradussaan *Kuoro jumalanpalveluksissa: Musiikkilahjan käyttäjä vai hengellinen rakentaja* (2009) kuoron merkitykseen suomalaisen helluntaiseurakunnan jumalanpalveluksissa seurakuntien henkilökunnan näkökulmasta. Vesa-Tapio Palokankaan pro gradu *Kirkkokuorolaisina seurakunnan vapaaehtoistyössä: Narratiivinen elämäkertatutkimus Helmi ja Risto Laitisista* (2012) puolestaan on yksittäisen kuorolaispariskunnan henkilökuva. Myös Taru Piston pro gradu *Kuoro jumalanpalveluksen tekstien välittäjänä: Tuomo Nikkolan näkemyksiä ja sävellyksiä* (2013) käsittelee yhtä ihmistä, kuoronjohtaja ja säveltäjä Tuomo Nikkolaa. Edellä mainituissa opinnäytetöissä ei myöskään käsitellä sellaisen gospelmusiikin laulamista, jota Aboa Gospel esittää.

Aboa Gospelilla ei sinänsä ole kytköksiä evankeliseen liikehdintään. Osa haastateltavistani painotti kuitenkin omasta uskosta ja evankeliumista kertomisen tärkeyttä kysytyäni mitä kuorotoiminta heille antaa:

[Aboa Gospelissa laulaminen] on yksi tapa tuoda julki omaa uskoa semmosella tavalla, joka ei toivottavasti uhkaa ketään millään tavalla. (kuorolainen 2)

Kun kysyin kuorolaisilta, mitä gospelmusiikki heidän mielestään on, he luonnehtivat sitä iloiseksi, rytmikkääksi ja riemulliseksi hengelliseksi musiikiksi, jossa on vahva sanoma Jumalasta ja Jeesuksesta. Kuorolaiset korostivat myös, että gospelmusiikkia on monenlaista ja Aboa Gospelin edustama niin sanottu jenkkigospel on vain yksi genre. Joku näki etuliitteiden käytön tarpeellisena. Gospelmusiikin eri muotoja ovat esimerkiksi pop-gospel, Suomi-gospel ja jenkkigospel. Eräs kuorolainen sanoi, että gospel on mitä tahansa kristillistä musiikkia. Gospelmusiikki toimii joidenkin kuorolaisten elämässä

omasta uskosta kertomisen välineenä. Joillekin kuorolaisille myös gospelmusiikin historiallinen tausta on tuttu ja merkityksellinen. Kuorolainen 4 kertoo:

Se pohjautuu siihen mustien vapautumiseen, ja hengellisyys. On tärkeä muistaa se, että me lainataan sitä, koska se on kuitenkin heidän asia alusta asti. (kuorolainen 4)

Teologi Gary W. Burnett:n mukaan modernin gospelmusiikin alkujuurena voidaan pitää niin sanottuja orjaspirituaaleja (slave spirituals). Ne olivat pitkiä, valittavan surullisia hymnejä, joilla afroamerikkalaiset orjat ilmaisivat ahdinkoaan ja anoivat pelastusta (Burnett 2015, 18). Lapsena sokeutunut Willie Jones, joka kuoli köyhyydessä vuonna 1945 elettyään elämänsä palaneen kotitalonsa raunioissa, laulaa laulussaan Lord I just 't cant keep from crying:

When my heart's full of sorrow and my eyes are filled with tears

Lord, I just can't keep from crying sometimes.

USA:ssa gospelmusiikkia ja sen historiaa on tutkittu paljon. Esimerkiksi Douglas Harrison käsittelee teoksessaan *Then Sings My Soul: The Culture of Southern Gospel Music* (2012) USA:n etelävaltioiden gospelmusiikkikulttuuria ja etenkin eletyn uskonnollisuuden muotoja, jotka liittyvät siellä gospelmusiikin kuuntelemiseen. Jerma A. Jacksonin teos *Singing in My soul: Black Gospel Music in a Secular Age* (2004) käsittelee yhdysvaltalaisen gospelmusiikin historiaa alkane toisen maailmansodan vuosista. Jacksonin teoksen keskiössä ovat gospelsia esittäneet afroamerikkalaiset naislaulajat ja heidän matkansa kirkkojen alttareilta levytysstudioihin ja sekulaareille lavoille. Vuonna 1997 ilmestynyt Alan Youngin teos *Woke Me Up this Morning: Black Gospel Singers and the Gospel Life* puolestaan käsittelee afroamerikkalaisia pastoreita ja evankelisteja, jotka käyttävät gospelmusiikkia työssään, sekä gospelmusiikin esittäjiä.

Muullakin kuin USA:ssa ja Suomessa tehdään, esitetään ja kuunnellaan, sekä myös tutkitaan gospelmusiikkia. Erityisen suosittua amerikkalaistyypinen gospelmusiikki on kristityissä Afrikan maissa. Zimbabwelainen uskontotieteilijä ja politiikantutkija Ezra Chitando on esimerkiksi kirjoittanut teoksen *Singin Culture: a Study of Gospel Music in Zimbabwe* (2002). Siinä hän kirjoittaa gospelmusiikin saapumisesta Zimbabween ja sen muotoutumisesta osaksi maan kulttuuria.

Suomessa termi gospelmusiikki on laajempi kuin genren syntysijoilla USA:ssa. Suomessa ei sinänsä ole olemassa amerikkalaista gospelmusiikkia vastaavaa musiikin lajia vaan gospeliksi kutsutaan usein kaikenlaista kristillistä musiikkia. Esimerkiksi siinä missä USA:ssa rockmusiikkia särökitaroiteen ja rämisevine rumpuineen kutsutaan nimellä *Christian rock*, Suomessa samalla kokoonpanolla soitettua, saman tyylistä musiikkia kutsutaan gospelrockiksi. Gospelista on tullutkin Suomessa yleistermi, jolla voi kuvata kaikenlaista kristillistä musiikkia tyyllilajista riippumatta. Gospel-termiin liitetään kuitenkin yleisesti jokin tyyllilajia kuvaava adjektiivi. Esimerkiksi kristillisen musiikin esittelemiseen erikoistuneella lupaus.net-internetsivustolla kristillistä kls-nimistä rockyhtyettä luonnehditaan näin:

kl.sai alkunsa kesällä 2003. Yhtye soittaa raskasta, mutta melodista gospelrockia. Pääosassa ovat kuitenkin sanoitukset, jotka kertovat Taivaallisesta rakkaudesta. (lupaus.net, lainattu 12.3.2019)

Suomalaista gospelmusiikkia on tutkittu melko vähän. Janne Könönen ja Tero Huvi kirjoittivat vuonna 2005 teoksen *Kahden maan kansalaiset: Suomi-gospelin historiaa*, joka on vuoteen 2004 ulottuva suomalaisen gospelmusiikin historiateos. Teos valottaa tunnetuimpien suomalaisten gospelyhtyeiden urakehitystä, joka on aina ollut yhteydessä musiikin muoti-ilmiöihin ja yleisiin historian tapahtumiin. Uudempaa tutkimusta aiheesta kuitenkin tarvittaisiin, sillä vuodesta 2004 on jo pitkä aika ja suomalainen gospelmusiikki on muuttunut kirjan julkaisemisajankohdan jälkeen siinä missä muukin musiikki ja kulttuuri.

Haastateltavani kuvailevat Aboa Gospelin paikkaa kirjavalla gospelmusiikin kentällä näin:

Tasapainoilua Suomi-Gospelin ja amerikkalaisen gospelin välillä. Molempia genrejä voi laulaa ja ne on tosiaan aika erilaisia. (kuorolainen 4)

No siin on tietysti tää, että tehdään aitoo gospelii. Sehän on meijän kuoronjohtajalle todella tärkeää, että me ei olla mikään tämmönen valkoinen kamarikuorogospel, vaan että tehdään aitoa, oikeaa gospelia. Ja sitten ihan tätä jenkki-gospelia ja Suomi-gospelia välillä. (kuorolainen 5)

4.4 Kuoron ja kuorolaisten kehitys

Kysyin haastateltaviltani, miten he aikoinaan löysivät Aboa Gospelin ja miten heidän kokemuksensa kuorossa laulamista on muuttunut kuorouran aikana. Sain kuulla lämpimien muistojen sävyttämiä kertomuksia kotiin palaamisen tunteesta ja toisaalta elin kuorolaisten kanssa uudelleen ensimmäisten kuoroharjoitusten jännittävät hetket.

Haastattelemani kuorolaiset löysivät Aboa Gospelin yleisimmin ystävän tai sukulaisen suosituksesta tai itse aktiivisesti etsiytyessä. Joillain on samassa kuorossa edelleen sukulainen tai ystävä. Yksi syy hakeutua Aboa Gospelin riveihin on yksinkertaisesti halu laulaa, ilman tarvetta uusille sosiaalisille ympyröille:

Mä olin käynyt katsomassa esityksiä ja sitten mun serkku laulaa myös tässä kuorossa niin sitten mä vähän niinku jotain tiesin. (kuorolainen 3)

Ensimmäisiin harjoituksiin tullessaan kuorolaiset olivat jännittyneitä, mutta innostuneita ja odottavin mielin. Muille esittäytyminen jännitti joitakin, mutta useimmat tiesivät heti alkuun, että ovat löytäneet oman kuoronsa:

Mä olin kerran kuullut niiden [Aboa Gospelin] esiintyvän, ja sit oli heti sellanen olo, että tohon joukkoon mä haluan mukaan. Just sen tyyppinen kuoro, jossa mä haluan laulaa. (kuorolainen 1)

Kuorotaipaleen aikana harrastus on ehtinyt saada uusia muotoja. Aboa Gospelilla on ikää seitsemän vuotta, ja varsinkin alusta asti mukana olleet kuorolaiset ovat huomanneet tapahtuneen kehityksen. Äänenmuodostustekniikkaan kiinnitetään kuorolaisten mukaan enemmän huomiota kuin kuoron alkuaikoina. Kun kuorosta on tullut taitavampi, ohjelmistosta on tullut vaativampaa ja kuorolaisilta vaaditaan aikaisempaa enemmän:

Taso on koko ajan noussut ja meiltä vaaditaan sitten sen mukaan enemmän. Mä tykkään siitä, että on vähän tarkempi meininki. Kyllä se on tavallaan tullut vakavammaksi (kuorolainen 4).

Ohjelmistosta on tullut paitsi vaativampaa, myös monipuolisempaa:

No siis ollu tosi monipuolista ohjelmistoa, että tavallaan yllättävänkin monipuolista (kuorolainen 3.)

Kehitystä on tapahtunut paitsi kuorossa kokonaisuutena, myös yksittäisten kuorolaisten tavassa laulaa ja panostaa kuoroharrastukseen:

Vuosien varrella olen rohkaistunut ja ääneni on muuttunut. Alkuun varoin, etten ”häiritse” muita laullani. Nykyään laulan jo kovaa ja annan ääneni kuulua (kuorolainen 7).

Kun kuoro kehittyy nii sitte itselleenkin asettaa kovempia tavoitteita ihan laulutaidollisesti. Varmaan semmonen oma harjoittelu on lisääntynyt (kuorolainen 2).

Haastateltaviani motivoi kuorotoiminnassa mukana pysymiseen uuden oppiminen laulamista yleensä ja varsinkin amerikkalaiselle gospelmusiikille ominaisesta äänenmuodostustavasta. Kuorolaisten henkilökohtainen kasvu laulajina ja ilmaisijoina on myös motivoinut jatkamaan harrastusta ja oppimaan lisää, kuten kuorolaisen 8 sitaatti kertoo. Kuorolaisen 2 sitaatti kertoo kuoron kehityksen mukana kasvaneesta sisäisestä motivaatiosta. Sisäisen motivaation kasvaessa omaehtoinen kuoron ohjelmiston harjoittelu tulee osaksi kuorolaisen elämää myös kuoroharjoitusten ulkopuolella. Halu niin sanotusti pysyä kelkassa ajaa harjoittelemaan, mikä puolestaan johtaa kehittymiseen laulajana ja kuorolaisena.

4.5 Muistoja kuoroajalta

Kysyessäni kuorolaisten lempimuistoja heidän kuorotaipaleensa varrelta, esiintymismatkat nousivat selkeästi esiin. Varsinkin tammikuun 2017 esiintymistä New Yorkin Garnegie Hallissa muisteltiin lämmöllä:

Pääs taas tutustumaan kuorokavereihin paremmin ja sitte totta kai se Garnegie Hallissa esiintyminen ja kaikki ne kuviot niin olihan se ihan tajunnanräjäyttävää! (kuorolainen 5)

Toinen suosikkimatkakohde on ollut Tukholman vuosittainen gospelfestivaali Stockholm Gospel Choir festival ja säännöllisemmin toistuvat kuoroleirit. Toisaalta aina ei tarvitse reissata tai esiintyä, jotta lempimuistoja voi syntyä:

Meillä on ollut yksi semmoinen workshop-päivä, missä oli Hanna-Maria Helenius. [Laulaja ja helsinkiläisen Higher Ground Vocals -gospelkuoron johtaja] Mä pääsin osallistumaan siihen. Se oli hyvä päivä, kun ei ollut mitään esiintymispaineita vaan se oli ihan tavallista treenaamista. Oli tosi hyviä harjoituksia ja porukalla oli hyvä meininki sinä päivänä. (kuorolainen 2)

Kuorolaisten lempimuistoihin liittyy kuoron yhteishengen tiivistyminen, hienot esiintymispaikat, taitavien solistien kanssa laulaminen, mielenkiintoinen ohjelmisto, muihin kuorolaisiin tutustuminen, yhdessä oleminen ja hyvä tunnelma kuoron kesken:

Elokuvamusiikkimessu oli ihanan erilaista. Maanantain keikassa, se nyt tiettenkin, että pääsi Diandran kanssa esiintymään, hän on niin mielettömän lahjakas. Se jo pelkää. Sai itse olla osa hänen keikkaansa. Se oli hieno juttu. Ja semmoinen yhteisöllisyyden tunne, tunne siitä, että sä kuulut johonkin porukkaan, on aika hieno. (kuorolainen 6)

Myös kammelluksia on tullut vastaan. Kuorolaiset kuitenkin korostivat, että kammellukset eivät ole vakavia ja niistä pääsee eteenpäin. Kammellukset liittyvät esimerkiksi ”oikosulkuihin” laulaessa tai askeleissa sekoamiseen:

Paitsi tietysti, aina biisissä voi tulla joku oikkari tai jotain... Aina sattuu ja tapahtuu, mutta eihän niitä yleensä kukaan muu huomaa kuin kuorolaiset ja kuoron johtaja. (kuorolainen 5)

5. Kuoroharrastuksen merkitys

5.1 Hengellisyys

Haastatteluissa tuli selkeästi esiin hengellisyys. Kuorolaiset kuvaavat sitä seuraavasti:

Kuorossa laulaminen on vahvistanut uskoani, sillä siitä on seurannut niin paljon hyvää ja iloa elämääni. Jollain tavalla se vapauttaa minua uskomasta vain pääni sisällä, pystyn olemaan kokonaisvaltaisempi. (kuorolainen 7)

Tossa kun me lauletaan täydelle kirkolle ja lauletaan Jumalasta niin kyllä mä koen, että siinä on niinku Pyhä Henki vahvasti läsnä. (kuorolainen 1)

[Laulaessa] toki lauletaan sanoja, mutta se on tosi sanaton tapa worship.
(kuorolainen 4)

Kyllä mulle Jumala puhuu paljon musiikin kautta. (kuorolainen 5)

Aboa Gospelin toiminnan taustalla on kristillisestä uskosta iloitseminen ja evankeliumin jakaminen kuulijoille. Haastateltavien mukaan laulujen tekstit, harjoitusten päätteeksi rukoiltavat rukoukset ja ylipäättään seurakunnassa vietetty aika vahvistaa hengellisesti.

Haastateltaville on tärkeää, että he laulavat nimenomaan hengellisessä kuorossa, jota he kuvaavat seuraavasti:

Tossa kun me lauletaan täydelle kirkolle ja lauletaan Jumalasta niin kyllä mä koen, että siinä on niinku Pyhä Henki vahvasti läsnä. (kuorolainen 1)

[Laulaessa] toki lauletaan sanoja, mutta se on tosi sanaton tapa worship.
(kuorolainen 4)

Aboa Gospel on lähes kaikille haastateltavilleni hengellisesti merkittävä kuoro. Gospelmusiikin selkeästi kristillisen viestin laulaminen on tuonut monelle hengellisiä kokemuksia. Gospelmusiikkia laulamalla päästään yhteyteen Jumalan kanssa, palvellaan häntä, ja koetaan Pyhän Hengen läsnäoloa. Gospelmusiikin rytmikkyys ja tunteisiin vetoavat ylistyshenkiset sanoitukset vahvistavat kokemusta yhteydestä Jumalan ja Pyhän Hengen kanssa.

Aboa Gospelin toiminnalla on monelle haastateltavalleni tärkeä rooli myös hengellisen vakaumuksen ja uskon ylläpitämisessä. Kuoron riveissä kuorolainen saa olla tekemisissä kristillisen kielen, musiikkiperinteen ja uskon kanssa. Se auttaa ylläpitämään uskonnollista vakaumusta ja välttämään *uskosta vieraantumista*. Uskosta vieraantuminen eli uskon merkityksen väheneminen elämässä saattaa pelottaa ja siksi gospelmusiikin laulamista ja esittämistä pidetään olennaisena osana hengellistä hyvinvointia:

Mä toivon, että [Aboa Gospelissa laulaminen] pitää [hengellistä vakaumusta] yllä ja suojelee hyvin siltä, että jotenkin vieraantuisi. (kuorolainen 2)

Hengellistä vakaumusta halutaan suojella sekularisoituvassa yhteiskunnassa, jossa uskosta on tullut henkilökohtainen yksityisasia, josta ei ole mahdollista keskustella tai kysyä kovinkaan usein arkipäivässä, ellei sitten työskentele esimerkiksi kirkon

työtehtävissä. Hengellinen vakaumus tuo elämään varmuutta ja turvallisuutta, joten sen hoitaminen on tärkeää yksilön psyykkiselle hyvinvoinnille. Uskosta vieraantuminen saattaa merkitä yksilön elämäntavojen ja maailmankuvan muuttumista, joissain tapauksissa jopa murenemistä, kun uskonnon, esimerkiksi kristinuskon tarjoamat maailmanselitykset menettävät merkitystään ja varmuuden ja turvallisuudentunteen tilalle tulee epäily perustavanlaatuisista kysymyksistä.

Kristillisessä opetuksessa painotetaan seurakuntayhteyden tai uskovien yhteyden merkitystä uskosta vieraantumisen estämisessä ja hengellisen vakaumuksen säilyttämisessä. ”Hengellinen koti” on ilmaus, jota yksi haastateltavista käytti puhuessaan ympäristöstä, joka erityisen hyvin tukee uskovan ihmisen hengellistä hyvinvointia ja jossa hänen on helppo uskoa juuri omalla tavallaan yhdessä muiden samoin ajattelevien kanssa, eli olla seurakuntayhteydessä. Eräs haastateltavani kertoi löytäneensä Aboa Gospelin yhteisöstä oman hengellisen kotinsa:

[Aboa Gospelissa laulamisa] on mulle myös tosi vahva hengellinen puoli. Se merkitsee mulle tosi paljon. Se on antanut mulle hengellisen kodin tavallaan, tosi mukavalla tavalla. (kuorolainen 4)

Hengellinen koti voi olla paitsi uskovien yhteisö, myös konkreettinen rakennus, kuten Mikaelin kirkko:

Aboa Gospelissa laulaminen on antanut minulle yhteyden seurakuntaan, koen, että Mikaelinseurakunta on kotikirkkoni, vaikka en asu sen alueella. (kuorolainen 7)

Seuraavalle haastateltavalle kuoroyhteisön kanssa vietetty aika on aikaa rauhoittumiselle:

[Kuoroharjoituksiin lähtiessään] tietää, että pääsee rauhoittumaan. (kuorolainen 4)

Gospelmusiikin laulaminen on monelle haastateltavalleni luonteva tapa olla yhteydessä Jumalan kanssa. Monet laulujen tekstit puhuttelevat Jumalaa tai Jeesusta suoraan, ovat rukoustekstejä tai ylistysmusiikkia. (Ylistysmusiikki on musiikkia, joka on sävelletty ja sanoitettu nimenomaan Jumalan ylistämistä varten.) Kuorolainen 4 kertoo, miten hän joka kerta kuoroharjoituksiin tullessaan virittäytyy viettämään aikaa Jumalan kanssa:

[Kuoroharjoituksissa] pääsee jotenkin olemaan yhteyksissä Jumalaan sillä tavalla kans. (kuorolainen 4)

Yksi haastateltavani kuvaa, miten kuoroharjoituksissa ja esiintymisissä vuorovaikutus kuorolaisten ja Jumalan välillä ei ole vain yksipuolista ylistämistä ja rukoilemista, vaan Jumala puhuu kuorolaisille yhtä lailla kuin he hänelle:

Kyllä mulle Jumala puhuu paljon musiikin kautta. (kuorolainen 5)

Jumalan ja ihmisten maailman välisen kuilun koetaan kaventuvan etenkin, kun Aboa Gospel esiintyy. Kuorolainen 1 kuvaa:

Tossa kun me lauletaan täydelle kirkolle ja lauletaan Jumalasta niin kyllä mä koen, että siinä on niinku Pyhä Henki vahvasti läsnä. (kuorolainen 1)

Aboa Gospelissa mukana oleminen voi tukea uskoa ja seurakuntayhteyttä ja olla hengellisesti merkittävä myös kuoroharjoitusten, matkojen, esiintymisten ja muiden varsinaisten kuorotapahtumien ulkopuolella:

Kyllä ne tekstit tietysti puhuttelee ihan pitkin viikkoa. (kuorolainen 2)

Aboa Gospelissa laulaminen on antanut minulle yhteyden seurakuntaan, koen, että Mikaelinseurakunta on kotikirkkoni, vaikka en asu sen alueella. (kuorolainen 7)

Tuntuu, että siinä on niinku kanava auki ylöspäin ja sitä pystyy välittämään myös ympärilleen jotenkin sitä kautta. Sillä on semmonen selkeä hengellinen merkitys, että laulan tossa kuorossa. (kuorolainen 1)

Useat haastateltavat liittyvät Aboa Gospelin toiminnan hengelliseen vakaumukseensa. Kuoron riveissä he kertovat voivansa olla tekemisissä kristillisen kielen, musiikkiperinteen ja uskon kanssa. Mahdollisuus päästä laulamaan selkeän evankelioivaa gospelmusiikkia oli joillekin haastateltavilleni syy liittyä juuri Aboa Gospelin riveihin.

5.2 Uuden oppiminen

Haastateltavat kuvaavat paljon uuden oppimista Aboa Gospelin toiminnassa. Oppimisprosessia kuvataan seuraavasti:

Tässä [Aboa Gospelissa] lauletaan ihan eri tyylillä kuin mä olen ikinä laulanut. Ja sitte myös sellanen, että se on tosi fyysistä ja me tanssitaan. Ja se ulkoo laulu, siihenkin on musta vähän oppinut. (kuorolainen 1)

Lauluteknisesti [olen oppinut] paljonkin. Aika moni asia on täysin uutta. Tväng-tekniikat ja kaikki tämmöset.(kuorolainen 2)

Ei kaikkee ees muista, eikä tajuu, mitä on oppinut. ”Totta kai on oppinu ja koko ajan oppii hirveesti erilaisia tekniikoita. Oppii laulaa eri tavalla ja oppii käyttää klassista äänenmuodostusta ja oppii käyttämään sitten tätä tvängiä, [amerikkalaiselle gospelmusiikille ominainen, nasaali laulutapa] ettei aina laula samalla tavalla. (kuorolainen 5)

Yhdysvalloista tuttu gospelin laulamisen tapa oli monelle haastateltavalleni vieras ennen Aboa Gospelin riveihin liittymistä. Nekin, jotka ovat aikaisemmin laulaneet toisen tyyppisissä kuoroissa sanovat oppineensa Aboa Gospelissa paljon uutta. Vielä enemmän opittavaa on ollut niillä, joiden kuoroharrastus alkoi Aboa Gospelista.

Oppiminen liitetään yleensä laulutekniikkaan. Haastateltavat kertovat, että varsinkin gospelmusiikille tyypillinen äänenmuodostus on ollut monelle heistä uutta. Ulkomuistista laulaminen ja kappaleisiin liittyvät koreografiat ovat nekin yllättäneet.

Aboa Gospelin toimintaan osallistuminen on myös avannut ikkunoita seurakunnan toimintaan yleisesti:

Ja toisaalta on ollut mielenkiintoista seurata seurakunnan elämää lähempää, kun mä en ole ollut mukana niissä. (kuorolainen 3)

Aboa Gospelin seuraaminen lähietäisyydeltä on lisännyt myös omaa ymmärrystäni seurakunnan toiminnasta käytännössä. Ennen tutkimuksen aloittamista osallistumiseni seurakuntien toimintaan rajoittui lähinnä satunnaisiin messuihin ja joulukonsertteihin. On ollut mielenkiintoista kuulla millaisia oppimisen, yhdessä toimimisen ja henkilökohtaisen

kasvun mahdollisuuksia Mikaelin seurakunta mahdollistaa kuorolaisille Aboa Gospelin kautta.

Haastateltavani kertoivat, että Aboa Gospelin ohjelmistoon, esiintymistapaan ja äänenmuodostukseen perehtyminen on tarjonnut heille paljon uuden oppimisen kokemuksia. Afroamerikkalaisen gospelmusiikin laulamisen ja esittämisen tapa on klassiseen kuorolauluun verrattuna ilmaisuvoimainen, voimakas, näyttävä ja jopa teatraalinen. Heittäytyessään laulamaan ja esittämään gospelia sille ominaisella tavalla kuorolaiset oppivat paitsi teknisiä asioita äänenmuodostuksesta, myös olemaan itsevarmempia ja luottamaan omaan ääneensä ja esiintymiseensä. Näistä opeista on hyötyä muuallakin kuin kuorossa. Eräs haastateltavani kertoi esimerkiksi hyödyntävänsä kuorossa oppimaansa työssään.

Aboa Gospelin ohjelmiston klassiset kappaleet puolestaan tarjoavat toisenlaisia haasteita. Klassiset kuorokappaleet esitetään useimmiten *a capella* eli ilman säestystä siinä missä gospelkappaleissa on mukana bändi. Klassiset kappaleet ovat lähes poikkeuksetta moniäänisiä ja niiden sanoituksissa ei useinkaan ole samanlaista toistoa kuin gospelkappaleissa. Tyyllilajin vaihtaminen riehakkaasta gospelista tyyneen ja tunnelmalliseen klassiseen kuoromusiikkiin kysyy kuorolaisilta taitoa, joustavuutta ja ilmaiskykyä.

5.3 Yhteisöllisyys ja yhteishenki

Kaikki haastateltavani kuvasivat haastatteluissa Aboa Gospelia tiiviiksi ”porukaksi,” jolla on hyvä yhteishenki. Haasteltavat kertovat:

[Aboa Gospelin oma juttu on] että me oikeesti tykätään toisistamme ja viihdytään porukassa tosi hyvin. (kuorolainen 4)

Semmonen yhteisöllisyyden tunne, tunne siitä, että sä kuulut johonkin porukkaan, on aika hieno. (kuorolainen 6)

Yhteisöllisyys hyvässä ja pahassa on se vahva juttu. (kuorolainen 3)

Yhteisöstä saa voimaa ja tunne siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön, tekee tutkimusten mukaan ihmiselle hyvää. Meredith McGuiren mukaan (2010) yhteenkuuluvuuden tunne

perustuu pitkälti yhteisiin muistoihin. Kun samaan yhteisöön kuuluvat ihmiset jakavat keskenään ajatuksia, tunteita ja kokemuksia, heidän identiteettinsä muokkautuu esimerkiksi suuntaan: ”Olen osa Aboa Gospel-kuoroa”. Kuorolaisen 2 sanoin:

[S]illoinkin kun ei ole siellä [kuoron kanssa], tuntee kuuluvansa johonkin porukkaan.(kuorolainen 2)

Kansatieteilijä Niina Koskihaara ja uskontotieteilijä Jere Kyyrö kuvailevat identiteetin käsitettä näin:

Identiteetti on yksi kulttuurien tutkimuksen keskeisimmistä ja myös kiistellyimmistä käsitteistä. Se pohjautuu latinan sanaan *idem*, joka tarkoittaa samuutta ja jatkuvuutta. Kulttuuri- ja yhteiskuntatieteissä identiteetti on se, mikä kiinnittää yksilön yhteisöön ja kulttuuriin (Koskihaara & Kyyrö 2015, 237.)

Koskihaaran ja Kyyrön mukaan ihmisellä on usein useampia päällekkäisiä identiteettejä. Jokaisella ihmisellä on täten useita samaistumisen kohteita. Aboa Gospelin kuorolaisetkin ovat paitsi gospelkuorolaisia, myös miehiä tai naisia, suomalaisia, isiä, äitejä, ystäviä, työntekijöitä ja niin edelleen. Identiteetti Aboa Gospelin jäsenenä eroaa esimerkiksi sukupuoli-identiteetistä siinä, että se on yksilön itsensä valitsema ja siten vähemmän vakava. Kaikenlaiset identiteetit, niin perustavanlaatuiset ja sisäsyntyiset kuin kevyemmätkin, ovat kulttuurintutkimuksellisesti kiinnostavia ja antavat tutkijalle arvokasta tietoa siitä, miten tutkittavat ihmiset ymmärtävät itseään. Identiteetin voi ajatella rakentuvan joko samuuden ja itseyden, tai toisaalta erojen ympärille. Identiteettiä jäljittäessä voi miettiä, mitkä asiat ja ihmiset ovat samoja kuin minä, kuka minä olen ja miten eroan muista (Koskihaara & Kyyrö 2015, 237; 239).

Paikka on kiinteä osa identiteetin muodostamista. Ihmiset kiinnittyvät mielellään tiettyihin paikkoihin (Koskihaara & Kyyrö 2015, 243). Eräs haastateltavani kertoo seuraavassa sitaatissa, miten Mikaelin kirkko on hänelle tärkeä:

Aboa Gospelissa laulaminen on antanut minulle yhteyden seurakuntaan, koen, että Mikaelinseurakunta on kotikirkkoni, vaikka en asu sen alueella. (kuorolainen 7)

Aboa Gospel on vuosien saatossa tiivistynyt yhteisöksi, joka kantaa jäseniään ja antaa kuulumisen tunnetta. Kuten kuorolainen 3 kertoo, yhteisöllisyydellä on myös varjopuolensa. Isossa ja kirjavassa porukassa mielipiteet ja persoonallisuudet ovat joskus törmäyskurssilla eikä koko kuoron yhteisissä tapahtumissa ole juuri tilaa olla itsekseen.

Kun päästään itse asiaan, eli laulamiseen, erimielisyydet ja ärsytys väistyvät. Kuorolainen 4 tiivistää:

Joskus voi olla ihan yhteishenki, ilman että politiikat tai näkemykset on samanlaisia. (kuorolainen 4)

Uskontotieteilijä Nancy Tatom Ammermanin mukaan niin sanottu moderni (länsimainen) kulttuuri on yksilöllisen uskonnollisuuden leimaama, eikä organisoitua uskonnollisuutta ole helppoa hahmottaa. Ammerman pohtii, miksi ihmisten pitäisi lähteä kirkkoon, kun uskontoaan voi harjoittaa missä tahansa (Ammerman 2013, 91). Aboa Gospelin toiminta ei sinänsä ole rajoittunut Mikaelinkirkkoon rakennuksena, mutta Mikaelinseurakunta tarjoaa sille puitteet, esiintymismahdollisuuksia ja johtajan. Laajasti ajateltuna Aboa Gospelin toiminnan mahdollistaa kristillinen kirkkokunta ja sen sisällä tapahtuva yhteisöllisyys. Olen Ammerman Tatomin kanssa samaa mieltä siitä, että edellä mainitusta huolimatta kirkkoa ja seurakuntaa tarvitaan uskonnollisen yhteisöllisyyden mahdollistamiseen. Ammerman Tatom toteaa:

Miksi ihmiset silti kuuluvat [kirkkoon tai muuhun uskonnolliseen yhteisöön]? Perheeseen tai yhteisöön liittyviä sosiaalisia esteitä on vain vähän. Silti ihmiset kuuluvat [kirkkoon tai muuhun uskonnolliseen yhteisöön]. (Ammerman Tatom 2013, 91, suomennos kirjoittajan)

Kun Aboa Gospel esiintyy, yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne laajenee kuoron ulkopuolelle, yleisöön asti. (ks. yhteislaulutilaisuuden kuvaus aiemmin) Yleisön mukaan ottaminen ja laulujen viestin osoittaminen suoraan yleisölle on tärkeä osa kuoron esiintymisiä. Kuorolaisille itselleen on tärkeää saada laulaa Jumalasta yleisölle. Seuraava haastateltava kuvaa esiintymistilanteita näin:

Tossa kun me lauletaan täydelle kirkolle ja lauletaan Jumalasta niin kyllä mä koen, että siinä on niinku Pyhä Henki vahvasti läsnä. (kuorolainen 1)

Omalta kuorouraltani muistan, että kuoroharjoituksissa suuri osa ajasta kuluu nuottien lukemiseen ja laulun eri äänten, eli stemmojen harjoitteluun. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että kuorolaiset istuvat vierä vieressä katse tiukasti nuottipaperissa ja laulavat samoja pätkiä uudestaan ja uudestaan. Yksi haastateltavani tunnisti saman:

Kuorossa laulaminen ei ole sosiaalista. (kuorolainen 7)

Miten yhteisöllisyys Aboa Gospelissa sitten rakentuu? Yhteishenki tiivistyy esimerkiksi esiintymismatkoilla, kun ollaan yhdessä kaukana kotoa ja tehdään kaikki esiintymisestä syömiseen ja nukkumiseen yhdessä muiden kuorolaisten kanssa. Matkalla ollaan usein kaukana kotoa uudessa ympäristössä ja yhteisten muistojen luominen on luontevaa:

Jotenkin niillä [matkoilla] se yhteishenkikin kehittyy entisestään. Meillähän on hyvä yhteishenki, mutta noi matkat on jotenkin vielä enemmän. (kuorolainen 1)

[New Yorkissa] pääsi taas tutustumaan kuorokavereihin paremmin. (kuorolainen 5)

Ja oppi sitten siinä [Tukholman matkalla] tuntee paremmin muita kuorolaisia. (kuorolainen 7)

Kun kansakuorolaisten kanssa on tullut tutuksi laulamisen lomassa, on Aboa Gospelin rakentamaa yhteisöllisyyttä ja yhteydenpitoa muiden kuorolaisten kanssa helppo laajentaa myös kuoroyhteyksien ulkopuolelle:

[Paras muisto kuorosta] on sellainen, että on saanut tutustua uusiin, samanhenkisiin ihmisiin, joilla on samat kiinnostuksenkohteet. (kuorolainen 7)

Mä olen saanut [kuorosta] pari kaveria, tosi läheistäkin, joiden kanssa nähdään niiden asioiden ulkopuolella kans. (kuorolainen 4)

Toisinaan yhteisöllisen harrastuksen aloittaminen tuo elämään yllättäviäkin ystävyysuhteita:

[Aboa Gospelissa laulaminen] on antanut ystäviä, joita sain, vaikka en etsinyt. (kuorolainen 7)

Aboa Gospel on suuri kuoro, laulajia on yhteensä 60. Vaikka kaikki eivät olisikaan harjoituksissa yhtä aikaa, uutta kuorolaista voi ensi alkuun jännittää tulla niin isoon porukkaan:

[Ensimmäisissä harjoituksissa] oli erittäin pelottavaa, koska piti nousta kaikkien edessä. (kuorolainen 5)

Pikkuhiljaa jännitys kuitenkin hälvenee ja ensimmäiset tuttavuudet alkavat muodostua:

Siellä [kuorossa] on tullu jo vähän tutummaksi omaa ääntä laulavat, esimerkiksi vieruskaverit niin kiintymys kuoroon on kasvanut entisestään. (kuorolainen 6)

Ystävyysuhteiden syventyminen tukee kuorolaisten hyvinvointia ja rohkaisee heitä olemaan oma itsensä:

Se [kuoroharrastus] on antanut uudenlaista rohkeutta olla minä osana ryhmää. (kuorolainen 7)

Läheisten kuorokavereiden kanssa uskaltaa myös nauraa omille mokilleen ja sanoa jos ei osaa. Sitten yritetään yhdessä. (kuorolainen 7)

Kuorolaisten haastatteluista on aistittavissa ylpeyttä omasta porukasta ja iloa siitä, että saa olla mukana juuri Aboa Gospelin riveissä:

[Aboa Gospelissa laulaminen] merkitsee mulle sitä, että saan olla ylpeästi mukana tosi lahjakkaassa porukassa. (kuorolainen 6)

Haastattelujen perusteella luonnehdin Aboa Gospelia niin sanotuksi italialaiseksi perheeksi. Perheenjäseniä on paljon ja välillä tunteet räiskyvät niin hyvässä kuin pahassakin, eikä ristiriidoiltakaan vältytä. Loppujen lopuksi kaikista perheenjäsenistä kuitenkin pidetään tasapuolisesti huolta ja kaikki ovat toisilleen tärkeitä:

Tossa [Aboa Gospelissa] on se kuitenkin, että jokainen kuorolainen on merkityksellinen. (kuorolainen 3)

Silloinkin kun ei ole siellä [kuoron kanssa], tuntee kuuluvansa johonkin porukkaan. (kuorolainen 2)

Joskus voi olla ihan yhteishenki, ilman että politiikat tai näkemykset on samanlaisia. (kuorolainen 4)

Aboa Gospelin jäsenten välisestä solidaarisuudesta kertoo sekin, että vaikka kaikki kuorolaiset ovat lahjakkaita laulajia, ei kukaan halua niin sanotusti sooloilla ja laulaa kovempaa, kuuluvammin tai niin sanotusti paremmin kuin muut. Soolo-osuuksia jaetaan sen mukaan, miten kukin laulaja haluaa ja millaista äänen väriä mihinkin kappaleeseen haetaan. Joskus taas Aboa Gospel laulaa kokonaisuudessaan jonkun ulkopuolisen solistin,

esimerkiksi Diandran takana niin sanottuna säestävänä elementtinä. Haastateltavat ovat innoissaan lahjakkaiden solistien kanssa laulamisesta ja saavat solistien laulusta virtaa omaankin esiintymiseensä. Haastateltava kertoo:

Maanantain keikassa, se nyt tietenkin, että pääsi Diandran kanssa esiintymään, hän on niin mielettömän lahjakas. Se jo pelkää. [on hyvä muisto kuoroajalta] (kuorolainen 6)

5.4 Merkitys jokapäiväisessä arjessa

[Kuoroharrastus] on tuonut ihanan hengähdystauon arjen keskelle, joka on vaan mun hetki tietyllä tavalla. (kuorolainen 6)

Hengellisten merkitysten lisäksi Aboa Gospelin kuorolaiset ovat saaneet harrastuksestaan lisäarvoa ja sisältöä konkreettiseen arkielämäänsä Mikaelin seurakunnan ja kuorotoiminnan ulkopuolella. Kuoron ohjelmistoa on esimerkiksi hyvä harjoitella pitkin viikkoa, joten laulujen sanat saattavat hyvinkin nivoutua arkeen ja erilaisiin tunnetiloihin, kuten seuraava haastateltava kuvaa:

Hyvissä hetkissä voi tulla mieleen ikään kuin rukouksina meidän biisejä. Heikoissa hetkissä todellakin voi lohduttaa jonkin biisin sanat, jotka nousee siinä tilanteessa. (kuorolainen 2)

Musiikki on todella iso voimavara. Mä käsittelen tosi paljon tunteita musiikin kautta. Tärkeä harrastus. (kuorolainen 5)

Kuoroharjoitusten ohella jotkin haastateltavani ovat jatkaneet laulun harjoittelemista laulutunneilla. Ne mahdollistuivat kuoron johtajan, Silvia Kosken avustuksella.

Seuraava haastateltava kertoo laulutunneille pääsemisestä:

Silloin kun mä liityin, niin mä kysyin kuoronjohtajalta, että onko mahdollista saada laulutunteja. Mä olen hänen kanssaan [tehnyt] sitä. (kuorolainen 7)

Ulkomaanmatkat ovat iso bonus ja motivaattori kuorolaisille. Kuoron esiintymismatkoilla on mahdollista päästä paikkoihin, joihin ei välttämättä tulisi muuten lähdettyä. Kuoroharrastus siis rikastuttaa haastateltavieni vapaa-aikaa myös kuoron harjoituskauden ulkopuolella:

Ne laulutunnit tuli ihan bonuksena siitä, ja matkustusmahdollisuudet.
(kuorolainen 4)

Eräs haastateltavani kertoi myös käyttävänsä kuorosta saamiaan oppeja työssään.

Mä ajattelen, että voi hyvinkin olla, että se näkyy muutenkin mun arjessa, mutta ei sillä tavalla, että mä pystyisin sitä erottelemaan. (kuorolainen 1)

Tästä päättelen, että kuorolaisena oleminen on kuorolaiselle 1 hyvin luonnollinen asia. Tunnistan saman ilmiön omasta tanssiharrastuksestani. Sekä tanssiryhmässäni, että Aboa Gospelissa viikoittain toistuvat harjoitukset ja enemmän tai vähemmän säännölliset esiintymiset toimivat yhteisöllisyyden rakennuspalikoina ja luovat mahdollisuuksia yhdessäoloon, mutta yhteyttä pidetään ja kuulumisia vaihdetaan niiden ulkopuolellakin ihan kuten minkä tahansa sosiaalisen ryhmän kesken.

Aboa Gospelin toiminnan merkitykset laajenevat selkeästi hengellisyyden ulkopuolelle. Uskovan ihmisen elämässä hengellinen ja sekulaari kuitenkin usein nivoutuvat niin selkeästi yhteen, että kuoron toiminnan arkisia, sekulaareja vaikutuksia voi olla hankalaa, ellei tarpeetonta eritellä, kuten kuorolainen 1 sitaatissaan kertoo.

5.5 Miltä laulaminen tuntuu?

Gospelmusiikki herättää kuorolaisissa paljon tunnereaktioita, tutkimuksen kielellä affekteja tai emotioita. Kimmo Ketola kirjoittaa emotioista seuraavaa:

Modernin evolutiivisen tutkimuksen näkökulmasta emotioita voidaan tarkastella osina käyttäytymisen säätelyyn kehittyneitä psykologisia mekanismeja. Emootiot ilmenevät osana monimutkaisia psykologisia käyttäytymisjärjestelmiä, joiden tehtävä on ratkaista eloonjäämisen kannalta oleellisia ongelmia. (Ketola 2008a, 102)

Neurotieteilijä Lauri Nummenmaa nimeää perustunteiksi mielihyvän, pelon, inhon, surun, vihan ja hämmästyksen. Perustunteet ovat siinä mielessä universaaleja, että niihin liittyvät kasvoniilmeet tunnistetaan samalla tavalla lähes kaikkialla maailmassa. (Nummenmaa 2010, 33–34) Haastateltavani kertoivat tuntevansa Aboa Gospelin riveissä etenkin iloa, jota musiikki herättää:

Vaikka tehdään vakavissaan ja tosissaan, siinä pysyy toivottavasti mukana laulamisen riemu ja ilo mikä näkyy toivottavasti myös ulospäin. (kuorolainen 6)

Niin ilo kuin muutkin tunteet vaikuttavat voimakkaasti sekä mieleen, että kehoon (Nummenmaa 2010, 11.) Laulun sanoista tai melodiasta liikuttuminen saa joskus aikaan kenties näkyvimmän fyysisen tunnereaktion, itkun:

Laulaessani hengellistä musiikkia ja gospelia laulujen sanat koskettaa mua tosi voimakkaasti. Tosi herkästi rupeaa itkettämään. (kuorolainen 6)

Jotenkin on tuossa yllättynyt, että helpommin tulee se sama tunne muita kuunnellessa. Semmonen liikuttuminen. (kuorolainen 6)

Uskontotieteilijä Wayne Proudfootin mukaan tunteet ja niiden ilmaisut kielessä ja käytöksessä kertovat tunteita kokevan (tässä tapauksessa kuorolaisen) luonteesta ja olemuksesta enemmän kuin yksittäiset teot. (Proudfoot 1985, 76) Tunteiden kokeminen yhdessä kuoron musiikin äärellä ja muiden kuorolaisten tunnereaktioiden näkeminen lujittaa kuorolaisten keskinäistä luottamusta ja auttaa ymmärtämään toisia.

Uskontotieteilijä Johanna Ahosen sanoin:

Musiikki on usein nähty taiteen muodoista kaikkein affektiivisimpana, koska musiikin rytmit ja värähtelyt vaikuttavat ruumiisiin hyvin suoraviivaisella tavalla ja houkuttelevat niitä kytkeytymään toisiinsa. Musiikin värähtelevä voima ja sen vaikutukset materiaalisissa ruumiissa tuottavat välitöntä nautintoa. (Ahonen 2015, 288)

Laulujen tekstit koskettavat myös yleisön jäseniä konserteissa, joten voin vain kuvitella, miltä itse lavalla tuntuu. *Lets Sing Gospel Together*-yhteislaulutilaisuudessa esitetty *Break Every Chain* on hyvä esimerkki vahvasti affektiivisestä gospelkappaleesta. Sen affektiivisyys perustuu pitkälti toistoon ja esittäjän improvisaatioon, joka tuo

yksinkertaiseen kappaleeseen spontaanin ylistyksen tuntua, kuten voi todeta seuraavissa laulun sanoissa:

There is power in the name of Jesus

There is power in the name of Jesus

There is power in the name of Jesus

To break every chain

Break every chain

Break every chain

I hear the chains falling

I hear the chains falling

Sanoitusten lisäksi kappaleiden melodiat herättävät usein tunteita. Mollisävyiset melodiat ovat haastateltavieni mukaan vielä koskettavampia kuin hilpeät duurimelodiat.

Joo, siis välillä tulee vahva liikituksen tunne [laulun] sanoista. Sitten jos sävel on vielä mollisävyssä niin... Joo, on. Siis vahvoja tunteita kyllä liikkuu.

(kuorolainen 7)

Aboa Gospelin kappaleiden affektiivisuus kumpuaa kunkin kappaleen henkilökohtaisesta merkityksestä yksittäisille kuorolaisille:

Varsinkin Aboa Gospelissa on korostunut se, että jokaisella kappaleella on oma merkitys jokaiselle. Tulee haettua sitä tunnetta ja tunnelmaa sitä kautta.

(kuorolainen 3)

[M]ulla on tietty laulu, josta mä tiedän, että se tuntuu aina tosi vahvalta.

(kuorolainen 4)

Päällepäin monet gospelkappaleet voivat vaikuttaa yksinkertaisilta, mutta niillä on yksittäisten kuorolaisten henkilökohtaisessa elämässä yllättävää voimaa ja merkitystä. Eräs haastateltavani käytti sanaa ”hoitava” puhuessaan hengellisestä musiikista. Myös

moni muu haastateltava kuvaa sitä, miten gospelmusiikki tekee hyvää ja auttaa rauhoittumaan ja keskittämään ajatuksia, sekä luo luottamusta siihen, että on korkeimman suojassa:

Kyllä se ylipäättään aina kun hengellistä musiikkia laulaa, niin kyllä se hoitaa tosi paljon. Kyllä se on auttanut monessa kohtaa. (kuorolainen 5)

Hyvän olon taustalla on joskus myös laulavan kehon fyysinen toiminta:

[Kuuroharrastus] antaa joka keskiviikko tosi paljon endorfiineja. Ihan fyysistä. (kuorolainen 4)

Musiikkiin eläytyminen ja affektiivisuus kuuluu vahvasti Aboa Gospelin toimintaan:

[Aboa Gospelissa] on niin paljon tsemppaamista, iloa ja taputtamista. Paljon vapaampi ja eletään paljon enemmän mukana ja niin pois päin verrattuna muihin kuoroihin. [E]letään mukana ja uskalletaan. Kaikenlaista huutelua ja meininkiä. (kuorolainen 4)

Laulamisen herättämät tunnereaktiot ja hyvä olo ovat kuoroyhteisön tärkeyden ohella syitä siihen, että harjoituksissa jaksetaan käydä viikosta toiseen:

Sitten se onnistumisen riemu. Saa niin älyttömät kiksit siitä, kun joku biisi kuulostaa tosi hienolta. Se vie eteenpäin. (kuorolainen 6)

Toisaalta vahva eläytyminen ei ole edellytys Aboa Gospelin riveissä laulamiseksi. Hillitymminkin voi olla mukana:

No mä en ylipäättään oo semmonen, että mä kokisin tunteella voimakkaasti uskoa tai muutenkaan kokisin kauheen voimakkaasti. (kuorolainen 2)

Haastatteluissa korostuu Aboa Gospelin salliva ja monenlaista ilmaisua hyväksyvä ilmapiiri. Kuoron rempseään ja näyttävään esiintymistapaan kasvetaan kokemuksen myötä ja musiikki tempaa mukaansa niin, että kädet nousevat ja jalat polkevat joskus huomaamattakin. Esiintymisen kerrotaan kuitenkin olevan muusta elämästä ja kuoron toiminnasta erillisiä tilanteita, joissa pätevät esiintymisten lainalaisuudet. Muussa kuoron toiminnassa ja tekemisissään muuten saa Aboa Gospelin puolesta olla juuri niin riehakas, tunteellinen tai rauhallinen kuin haluaa. Musiikkiteeilijä Hanna Väätäisen sanoin:

[S]uomalaisten kuvitellaan olevan jäyhää kansaa, joka ei toimi impulsiivisesti vaan ”ajattelee” ennen kuin puhuu. (Väätäinen 2003, 69)

5.6 Miten laulaminen eroaa rukoilemisesta?

Seuraavassa haastattelun lainauksessa tiivistyy haastateltavieni näkemys laulamisen ja rukoilemisen suhteesta:

Niin eroaako ne? Hmm... Kyllä laulaminen on mulle tosi tosi usein rukoilemista, ehdottomasti. En mä ole miettinyt tätä, mutta ehkä voisi jopa sanoa, että hengellinen laulu on aina rukous. Mun mielestä se on aina kommunikointia Jumalan kanssa. (kuorolainen 4)

Hengellisen musiikin, esimerkiksi Aboa Gospelin ohjelmiston, laulaminen on lähes kaikkien haastateltavieni mielestä suoraan verrattavissa rukoilemiseen. Laulun sanat antavat aineksia henkilökohtaiseen rukoukseen:

Ei se mulla kyllä eroa. Mä monesti itsekseni rukoillessa käytän laulun sanoja ja jotain valmiita ajatuksia jotenkin nykyään. (kuorolainen 2)

Kaksi haastateltavistani kertoi, että hengellisen musiikin laulaminen yhdessä muiden kanssa tuntuu vahvemmalta kuin yksin laulaminen. Ikään kuin yhteys Jumalaan olisi voimakkaampi ja yhteydenpito helpompaa. Sanavalinta viittaa nimenomaan hengellisesti vahvaan kokemukseen.

No onhan se, että lauletaan yhdessä samasta asiasta ehkä voimakkaampaa... tai yhteisöllisempää, et kaikki tehdään samaa. Miten mä sanoisin... Kyllä se välillä on voimaannuttavampaa laulaa ja oikeesti sanoo niitä asioita. (kuorolainen 7)

Yhdessä laulaminen on yhteistä rukousta ja koen vahvaa siunausta ja iloa. (kuorolainen 7)

Sam D. Gill pohtii artikkelissaan *Prayer* (2005) onko rukous yksinpuhelua, dialogia vai ei kumpaakaan. Saamieni vastausten valossa tulkitsen, että joidenkin Aboa Gospelin kuorolaisten ajattelussa rukous on dialogia Jumalan kanssa:

Kyllä mulle Jumala puhuu paljon musiikin kautta. (kuorolainen 5)

Tossa kun me lauletaan täydelle kirkolle ja lauletaan Jumalasta niin kyllä mä koen, että siinä on niinku Pyhä Henki vahvasti läsnä. (kuorolainen 1)

Gill esittää jatkokysymyksen. Jos rukous on dialogia, miten Jumala osallistuu kommunikaatioon? Haastateltavieni mukaan Jumala osoittaa kuulevansa rukoukset ja olevansa yhteydessä rukoilijan kanssa lohduttamalla, auttamalla ja hoitamalla laulun sanojen kautta. Gospelmusiikin sanoitukset perustuvat pohjimmiltaan Raamattuun, joka on teologi Allister McGrathin mukaan kristillisen ajattelun (varsinkin kirjaimellisen raamatuntulkinnan) mukaan Jumalan puhetta ihmisille (ks. McGrath 2011, 187).

Heikoissa hetkissä todellakin voi lohduttaa jonkin biisin sanat, jotka nousee siinä tilanteessa. (kuorolainen 2)

Kyllä se ylipäättään aina kun hengellistä musiikkia laulaa, niin kyllä se hoitaa tosi paljon. Kyllä se on auttanut monessa kohtaa. (kuorolainen 5)

5.7 Yksittäisten gospelkappaleiden merkityksistä

Yksittäisten lempikappaleiden valinta oli monelle haastateltavalleni hankalaa. Kuorolainen 1 pohtii:

Aaa! Meillä on monta kivaa [kappaletta]. Ja se [suosikki] vähän vaihtelee. Hmm... Mä en pysty nimeämään yhtä. Ja sitten on kiva, että vaihtelee. On niitä tosi nopeita missä pääsee niinku hyvään hauskaan fiilikseen ja sitten on niitä herkempiä hitaampia. Meillä on myös tosi hyviä solisteja. Musta on niinku kiva laulaa niitä, missä on solisteja. (kuorolainen 1)

Usein haastateltavat kertoivat, että lempikappale vaihtuu mielialan mukaan, tai että rauhallisista ja nopeatempoisista kappaleista on löydettävissä omat suosikit.

[S]e on paljon kiinni siitä omasta fiiliksestä. Toinen päivä joku toinen toimii ja toisena päivänä toinen toimii... (kuorolainen 5)

Kappaleista, joihin liittyy vahvoja henkilökohtaisia muistoja ja oppimiskokemuksia muodostuu usein suosikkeja:

Apua...Hmm...Tulee mieleen monen tyyppisiä, nyt viimeisimpänä tulee mieleen Matkalla-biisi, mitä me ollaan laulettu. Ja sitten mä lauloin sen mun isotädin hautajaisissa niin ehkä sen takia se on semmonen yksi ja se on semmonen suomenkielellä laulettu, yksi harvoista. Nää [suosikit] on kaikki semmosia, että on tullut uutena niin on päässyt siihen tunnelmaan eri tavalla. (kuorolainen 3)

Baba Yetu on sellanen, mistä mä tykkään. Se on jotenkin tosi... Se oli heti kun se ekan kerran käytiin. Se oli kans ekoissa treeneissä. Kaikki vanhat kuorolaiset tietenkkin osasi sen ihan sika hyvin jo silloin mun mielestä. Sitten he rupeaa vetämään sitä, ne kaikki koreografiat ja muut... Mä olin ihan täysin otettu siitä,että vau, ihan mielettömän hieno! Se on sen ensimmäinen sellainen, joka todella meni tonne syvälle. Se on tosi ihana. (kuorolainen 6)

No ihan ekana mulle tuli mieleen semmonen kuin *You Are Not Alone*. Se on kappale, kun mä ekan kerran kuulin niin se...Mulla alkoi heti kyneleet valua. Siis se sanoma, että et ole koskaan yksin, että Jumala on sun kanssa. (kuorolainen 7)

Kuorolaisten 3, 6 ja 7 kommentoissa näkyy vaikuttuminen musiikista. Kappaleista, jotka ”menevät syvälle” ja herättävät tunteita vaikuttaisi helposti muodostuvan suosikkikappaleita. Swahilinkielinen *Baba Yetu* erottuu Aboa Gospelin muusta ohjelmistosta afrikkalaishenkisellä tunnelmallaan ja koreografiallaan ja jää siksikin helposti mieleen. Kuorolaisen 7 kommentissa korostuu lisäksi suosikkikappaleen *You Are Not Alone* sanoma. Henkilökohtaiset merkitykset tekevät yksittäisistä kappaleista erityisen merkityksellisiä. Kuorolainen 6 vaikutui *Baba Yetusta* kuullessaan muun kuoron tulkitsevan sen upeasti, kun taas kuorolainen 7 löysi suosikkikappaleensa laulamalla sitä itse kuoron mukana.

Myös taitavat solistit ovat tehneet haastateltaviini vaikutuksen ja he nauttivat erityisesti solistien kanssa laulamisesta. Lisäksi bändin mukana olo voi tehdä vähän yksitoikkoisesta ja latteastakin kappaleesta mieluisan. Sekä kuorolainen 2, että kuorolainen 5 ovat huomanneet, että kappaleesta tulee mieluisa, kun sen esittämisessä on kuoron lisäksi mukana niin sanotusti jotain ekstraa:

No Joyful Joyful. Siinä on vahva se sanoma ilosta ja rakkaudesta. Aina kun meillä on ollut siinä joku solisti niin ne on vetänyt ihan sairaan hyvin sen alun ja sitte siihen pääsee itse revittelemään loppuun. Se on se. (kuorolainen 2)

[S]itten se vaikuttaa, että onko bändi mukana vai ei...(kuorolainen 5)

Jotkin haastateltavani nimesivät lempikappaleikseen lauluja, joissa tiivistyi Aboa Gospelin meininki:

Sitten tämmösistä riehakkaammista nii semmonen *Enter His gates* Siinä on se iloisuus, mikä siinä on. (kuorolainen 7)

Hengellisesti merkittävässä kappaleissa on myös ainesta pitkäaikaisiksi suosikeiksi:

Mutta vahvin, mitä meillä on on ehkä se *My Tribute*, missä ”Jippu” laulaa. Se on se, mihin mä aina lataan tosi paljon hengellisyyttä ja vahvoja tuntemuksia.
(kuorolainen 4)

Aboa Gospelin kappaleiden vahva kristillinen sanoma vaikuttaa varmasti siihen, että niistä tulee hengellisesti merkittäviä. Kuorolaisen 4 kommentti kuvaa kiinnostavasti sitä, miten yksittäisen kappaleen hengellinen merkitys syntyy niistä tuntemuksista, joita kappale laulajassa herättää ja niin sanotusta hengellisyyden lataamisesta siihen. Kappaleen kertosakeen sanoitusten pohtiminen auttaa ymmärtämään, miksi se on kuorolaiselle 4 niin merkityksellinen. Ymmärtääkseni kappaleen hengellisessä merkityksessä on myös syy sen vahvuuteen:

To God be the glory
To God be the glory
To God be the glory
For all the things He has done
With His blood He has saved me
With His power He has raised me;
To God be the glory
For all the things He has done
(Grouch 1972)

Kuoron ohjelmistoon vastikään lisätty *This is Me* on sävelletty *The Gratest Showman*-elokuvaan eikä ole sinänsä gospelkappale, mutta sopii sanomansa puolesta erinomaisesti Aboa Gospelin ohjelmistoon. Kappaleen sanoma on se, että jokainen saa olla rohkeasti oma itsensä juuri sellaisena kuin on, vaikka oma olemus herättäisi kummastelua ja paheksuntaa. Sanoituksissa on monia koskettavia kohtia, joista parhaiten kappaleen sanoma tiivistyy kertosaकेessä:

When the sharpest words wanna cut me down
I'm gonna send a flood, gonna drown them out
I am brave, I am bruised
I am who I'm meant to be, this is me
Look out 'cause here I come
And I'm marching on to the beat I drum
I'm not scared to be seen
I make no apologies, this is me

(Pasek & Paul 2017)

5.8 Aboa Gospelin oma juttu

Suurimmalla osalla haastateltavistani on kokemusta laulamisesta muissakin kuoroissa kuin Aboa Gospelissa. Kysyinkin heiltä, mikä on se Aboa Gospelin niin sanottu oma juttu, joka erottaa sen muista kuoroista. Vastaukset valottavat mielenkiintoisesti sitä, miten Aboa Gospelin kuorolaiset nykyisen kokoonpanonsa näkevät.

Täytyy vähän miettiä... Kyllä mä ajattelen, että se sanoma, mikä meillä on, se hengellinen sanoma. Siihen yhdistyy elämäniloisuus ja rohkeus tehdä sellaista musiikkia, mitä Suomessa ei yleensä tehdä. Se erottaa. Se, että me tehdään tää Suomessa tällaisella musiikilla ja tällaisella sanomalla. (kuorolainen 2)

Huomasin Aboa Gospelin konsertteja kuunnelllessani ja katsellessani, että kyseessä on Suomen uskonnollisessa ilmapiirissä harvinainen kuoro, jolla on suomalaisittain harvinainen tapa tehdä hengellistä musiikkia Suomen luterilaisessa kirkossa. Oli mielenkiintoista huomata, että haastateltavani on kuoron sisäpiirissä huomannut saman.

Tasapainoilua Suomi-Gospelin ja amerikkalaisen gospelin välillä. Molempia genrejä voi laulaa ja ne on tosiaan aika erilaisia. (kuorolainen 4)

Omalta kuorouraltani muistan nimenomaan niin sanotun Suomi-gospelin laulamisen. Muun muassa Jaakko Löytyn ja Pekka Simojoen säveltämät hengelliset laulut sopivat hyvin kristillisessä yhteydessä toimivien lapsi- ja nuorisokuorojen ohjelmistoon. Aboa Gospelin ohjelmistossa yhdistyy klassinen kuoromusiikki, monelle suomalaiselle tuttu Suomi-Gospel ja siihen verrattuna riehakas ja aistivoimainen, jopa teatraalinen amerikkalainen gospel. Se tekee Aboa Gospelista selkeästi omanlaisensa kuoron. Aboa

Gospelin ohjelmistossa punainen lanka ei ole niinkään musiikin tyyliä vaan sanoma, viesti ja tunnelataus:

Tossa [Aboa Gospelissa] on nimenomaan se liike ja se, että tavallaan haetaan sitä tunnetta ja tunnelmaa. (kuorolainen 3)

Kun ajattelen sanaa gospelkuoro, ajattelen käsiään taputtavia ja edestakaisin askeltavia laulajia. Aboa Gospel suhtautuu kunnianhimoisesti niin sanotun autenttisen amerikkalaisen gospelin olemuksen löytämiseen ja yleisölle välittämiseen. Siihen liittyy kiinteästi kappaleiden yhdistäminen koreografioihin. Koreografiat ovat yhdessä sovittuja, jolloin sekä kuorolaiset, että kuoronjohtaja tietävät, mitä missäkin kohtaa kappaletta niin sanotusti kuuluu tehdä käsillä, jaloilla, päällä ja niin edelleen. Gospelmusiikin liikekieli on hyvin intuitiivista. Käsivarret nousevat kohti kirkon kattoa kun Jumalaa ylistetään ja kiitetään, jalat askeltavat ja kädet taputtavat musiikin rytmissä lähes itsestään. Myös kuoromuoto eli kuoron istuma-tai seisomajärjestys vaikuttaa koreografioihin. Koska kuoro esiintyy useimmiten tiiviissä rykelmässä ja joskus portailla seisten, koreografiat painottuvat käsien ja pään liikkeisiin, sekä edestakaiseen askellukseen. Vaikka liikkeet ovat päällisin puolin yksinkertaisia, ne näyttävät vaikuttavilta, kun koko kuoro toistaa liikkeet samanlaisina katseen suuntaa ja selän kaarta myöten.

Aboa Gospelin erottaa stereotyyppisestä, amerikkalaisesta populaarikulttuurista tutusta gospelkuorosta esiintymisasut. Amerikkalaiset gospelkuorot käyttävät useimmiten kaapumaista esiintymisasua, kuten esimerkiksi elokuvissa *The Preachers wife – Rakastuin enkeliin* (1996), *The Blues Brothers* (1980), *Sister Act – Nunnia ja konnia* (1992) ja *O Brother, Where Art Thou – Voi veljet missä lienet* (2000) on nähtävissä. Aboa Gospelin laulajilla ja bändillä puolestaan on yllään mustat housut tai hameet sekä tummanvioletti, sähkösininen tai pinkki kauluspaita tai naisten pusero. Asuvalinta antaa raikkaan ja modernin vaikutelman. Asuvalinta saattaa kytkeytyä suomalaisen kulttuurin pukeutumiskoodiin, jossa suositaan asiallisuutta, sekä siihen, että Aboa Gospel ei esitä ainoastaan gospelmusiikkia. Vaikka Aboa Gospel pyrkii hyvin amerikkalaistyyppiseen ilmaisuun, ei tarkoitus ole imitoida toisia kuoroja vaan tehdä omanlaista musiikkia omalla tyyllillä. Aboa Gospelin asuvalinta sopii luontevasti monenlaisiin esiintymispaikkoihin, niin kirkkoon kuin televisiostudioon tai kesäteatteriinkin. Lisäksi paidassa ja

housuissa/hameessa voi uskottavasti esittää myös klassisia kappaleita, jotka nekin kuuluvat kiinteänä osana kuoron ohjelmistoon.

Lopuksi

Tarkastelin tutkielmassani gospelmusiikin laulamisen merkityksiä turkulaisen Aboa Gospel-kuoron laulajien elämässä. Tutkin harrastuksen hengellisiä ja niin sanottuja muita merkityksiä, uuden oppimista kuorossa, gospelmusiikin laulamisen ja rukoilemisen suhdetta, laulamisen herättämistä tunteita, yhteisöllisyyttä ja yhteishenkeä kuoron sisällä, kuorolaisten toimijuutta seurakunnassa ja yhteiskunnassa sekä kuorotoimintaa elettyinä uskontona.

Aboa Gospel on hengellisesti merkittävä kuoro suurimmalle osalle haastateltavistani. Mahdollisuus laulaa kristillisestä ilosanomasta, olla tekemisissä kristinuskon ydinasioiden kanssa ja käyttää kuoron ohjelmiston laulujen sanoja rukouksissa auttaa välttämään uskosta vieraantumista ja vahvistamaan kristityn identiteettiä. Lisäksi Aboa Gospel tarjoaa mahdollisuuden seurakuntayhteyteen.

Seurakunta- ja kirkkoyhteyden ulkopuolella Aboa Gospelin toiminta on antanut haastateltavilleni muun muassa mahdollisuuksia matkustaa ja käydä laulutunneilla. Myös niin sanottu oma aika arjen keskellä ja mahdollisuus saada endorfiini virtaamaan kehollisen toiminnan kautta ovat kuorolaisille tärkeitä kuorotoiminnan anteja. Eräs haastateltavani on käyttänyt kuorosta saamiaan oppeja myös päivätyössään. Selvitin tutkielmassani, millaisia merkityksiä Aboa Gospelin laulajat antavat harrastukselleen. Aboa Gospelin riveissä harjoittelemisen, esiintymisen, oheistoiminta kuten kannatustuotteiden myynti, matkustaminen ja leirit antavat kuorolaisille sisältöä vapaa-aikaan, aineksia omaan työhön, mahdollisuuksia kehittää itseään ja toimia evankelioivana osana seurakuntaa. Erityisesti perheellisille kuorolaisille keskiviikon kuoroharjoitukset ja muut kuoroon liittyvät menot ovat tervetullutta omaa aikaa ja keino saada adrenaliini virtaamaan arjen keskellä.

Uuden oppiminen oli selkeästi esillä aineistossani. Afroamerikkalaisen gospelmusiikin äänenmuodostus oli kaikille haastateltavilleni uutta ennen Aboa Gospelin riveihin liittymistä. Kuoron taso on noussut sen koko yhdeksänvuotisen olemassaolon ajan, ja

ohjelmistosta on tullut koko ajan vaativampaa. Vaativa ja monipuolinen ohjelmisto haastaa laulajia ja kehittää heidän laulutaitoaan. Aboa Gospel on korkeatasoinen ja tavoitteellinen kuoro. Tutkin uuden oppimista osana kuorouraa. Uuden oppiminen ja laulajana kehittyminen on ollut vahvasti läsnä haastateltavieni kuorokokemuksessa. Varsinkin ne, jotka ovat olleet mukana kuoron toiminnassa alusta asti ovat huomanneet kuorolaisten ja kuoron kehittymisen, mikä osaltaan lisää motivaatiota harrastaa.

Tutkiessani hengellisen musiikin laulamisen ja rukoilemisen suhdetta huomasin, että se on haastateltavieni ajattelussa hyvin tiivis. Lähes kaikkien haastateltavieni mielestä hengellisen musiikin laulaminen ei juurikaan eroa rukoilemisesta vaan on jopa pohjimmiltaan osa samaa ilmiötä. Jotkut haastateltavani kertoivat käyttävänsä kuoron ohjelmiston kappaleiden sanoituksia niin sanottuina valmiina ajatuksina rukoillessaan.

Aboa Gospelin jäsenet rukoilevat paljon, kuten huomasin tutkiessani kuoron toiminnan ja rukouksen suhdetta. Haastateltavani kertoivat, että kuorolaiset rukoilevat konkreettisesti harjoituksissa toisiaan koskettavien puolesta. Lisäksi kuorolaiset kertoivat rukoilevansa yksityisesti laulun sanoin ja yhteisesti esittäessään kuoron ohjelmistoa.

Kuoron ohjelmiston kappaleiden laulaminen herättää useissa haastateltavissani paljon tunteita. Haastateltavani puhuivat varsinkin liikuttumisen ja ilon tunteista. Lisäksi he mainitsivat usein hyvän ja rennon olon, jonka fyysinen toiminta, kuten koreografioiden toteuttaminen ja niin sanotusti täysin palkein laulaminen saa aikaan. Tulkitsen myös maininnat hoitavista ja lohduttavista, sekä hengellisesti vahvoista kappaleista tunnepuheeksi.

Yhteisöllisyys ja yhteishenki on Aboa Gospelissa vahvaa. Jokaviikkoiset harjoitukset, noin puolivuositteiset kuoroleirit ja esiintymismatkat niin kotimaassa kuin kauempanakin ovat vahvistaneet kuorolaisten luottamusta toisiinsa ja tiivistäneet yhteishenkeä. Kuorolaisten yhteisten ja henkilökohtaisienkin asioiden puolesta rukoileminen sallii haavoittuvaisuuden näyttämisen toisille ja tukee myös osaltaan sosiaalisten suhteiden muodostumista kuorolaisten välille. Kaikkia kuorolaisia yhdistää halu laulaa juuri Aboa Gospelin riveissä ja juuri sitä musiikkia, mitä kuoro esittää. Esimerkiksi poliittiset ja elämäntarkoitukselliset erimielisyydet menettävät merkityksensä, kun kuorolaiset pääsevät yhdessä laulamaan kaikille rakasta musiikkia.

Aboa Gospelin toiminta on esimerkki niin sanotusta pienestä toimijuudesta. Osana Mikaelinseurakunnan vapaaehtoisten joukkoa kuorolaiset pääsevät tekemään seurakunnan työtä Turussa ja missä vain esiintyvätkin. Aboa Gospelin tapauksessa vapaaehtoistyö seurakunnan hyväksi on evankelioivaa, tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin tehtävää, niin sanotusti ruohonjuuritason toimintaa. Kuoro edistää gospelmusiikin tunnettavuutta koko suomalaisessa yhteiskunnassa ja laajemmaltikin ja on mukana tuomassa hyvää mieltä ja hyvää sanomaa laajoille kuulijakunnille.

Kuorotoiminnassa on paljon piirteitä, joita nimitän tutkielmassani Meredith McGuiren kehittämällä termillä eletty uskonto. Esimerkiksi se, että kuorolaiset ovat tekemisissä kristillisen uskon kanssa harrastustoiminnan puitteissa, asettaa Aboa Gospelin riveissä laulamisen eletyn uskonnon piiriin. Aboa Gospelin toiminnassa, kuten eletyssä uskonnossa yleensäkin, on matala osallistumiskynnys, eikä mitään initiaatoritettä tarvita ennen kuin yhteisöön voi liittyä. Kotona ja muissa yksityisissä tilanteissa laulun sanoin rukoileminen ja kuorolaisten yhteinen loppurukous harjoitusten päätteeksi ovat nekin esimerkkejä eletystä uskonnosta Aboa Gospelin toiminnan piirissä. Kuoron toiminnassa mukana oleminen mahdollistaa lisäksi kuorolaisille henkilökohtaisen ja vastavuoroisen yhteydenpidon Jumalan ja Pyhän Hengen kanssa.

Tutkiessani kuorotoiminnan hengellisiä merkityksiä sain selville, että Aboa Gospelin toiminnassa mukana oleminen hoitaa kuorolaisia hengellisesti ja niin sanotusti varjelee uskosta vieraantumiselta, kuten yksi haastateltavani kertoi. Jumalan ja Pyhän Hengen läsnäolossa oleminen on tärkeää useille haastateltavilleni. Mahdollisuus kertoa omasta uskosta ja siihen liittyvästä hyvästä sanomasta motivoi myös ohjelmiston harjoittelemisessa ja esittämisessä. Mahdollisuus tutustua Mikaelinseurakunnan elämään niin sanotusti sisältä käsin ja olla mukana aktiivisena toimijana mainittiin myös osana kuorotoiminnan antia.

Aboa Gospel on korkeatasoinen ja tavoitteellinen kuoro. Haastateltavieni mukaan kuoron johtaja kiinnittää paljon huomiota amerikkalaiselle gospelmusiikille ominaiseen laulutekniikkaan, joka oli kaikille haastateltavilleni täysin vierasta ennen Aboa Gospelin riveihin liittymistä. Tutkin uuden oppimista osana kuorouraa. Uuden oppiminen ja laulajana kehittyminen on ollut vahvasti läsnä haastateltavieni kuorokokemuksessa. Varsinkin ne, jotka ovat olleet mukana kuoron toiminnassa alusta asti ovat huomanneet kuorolaisten ja kuoron kehittymisen, mikä osaltaan lisää motivaatiota harrastaa.

Kuoron ohjelmisto on tarkkaan valittu juuri Aboa Gospelin tyyliin sopivaksi. Se heijastelee kiinnostavasti haastateltavieni kommentteja ja tutkielmani keskeisiä käsitteitä. Laulajien suosikkikappaleet hoitavat hengellisesti, auttavat eläytymään evankeliumiin, valavat laulajiin itseluottamusta ja tiivistävät Aboa Gospelin olemuksen.

Kokosin tutkielmani aineiston haastattelemalla kahdeksaa Aboa Gospelin laulajaa ja tekemällä osallistuvaa havainnointia kuoron järjestämässä yhteislaulutapahtumassa ja konserteissa. Aineiston analysoimisessa käytin Jyrki Pöysän esittelemää lähilukua, varsinkin sen sanastollista tasoa. Lähilukuun kuuluu olennaisesti tekstin sisään rakentuvien merkitysten analyysi, jota tein runsaasti tutkimuksen eri vaiheissa. Kathy Charmazin ja Richard G. Mitchellin versio ankkuroidusta teoriasta sopii lähiluvun kanssa käytettäväksi, sillä se on hyvin aineistolähtöinen teoria, jonka käyttämiseen ei tarvita ennakkotietoa aineiston sisällöstä. Ankkuroidussa teoriassa tutkimuskysymykset ja keskeiset teemat ja käsitteet muodostuvat vasta aineistoon tutustumisen aikana ja sen jälkeen.

Aineistoni jäi melko pieneksi ja tutkielmalleni olisi ollut hyväksi saada tehtyä lisää haastatteluja. Etsin haastateltavia kuoron sähköpostilistalle lähettämäni haastattelukutsun avulla. Niin sanottu lumipallomenetelmä, jossa haastateltavia pyydetään suosittelemaan ystäviään, jotka ehkä haluaisivat osallistua haastatteluun, olisi kenties auttanut haastateltavien löytämisessä. Kaikki kuorolaiset tosin saivat haastattelukutsun luettavakseen, mikä haittasi lumipallomenetelmän käyttämisistä.

Osallistuvaa havainnointia tehdessäni huomasin, että koska kuoro esittää samat kappaleet ja koreografiat useammassa konsertissa peräkkäin, esiintymisistä saamani informaatio alkoi jossain vaiheessa toistaa itseään. Yleisön osallistumisen ja osallistamisen tarkempi havainnointi ja tutkiminen olisi tuonut kenttämuistiinpanoihini lisää variaatiota. Aboa Gospelin yhteisöllisyyden ulottumista konsertteja seuraavaan yleisöön asti olisi mielenkiintoista vielä tutkia.

Ilahduin pyytäessäni kuorolaisia kuvailemaan Aboa Gospelia kolmella sanalla. Vastauksissa toistuivat sanat ilo ja yhteishenki. Omasta kokemuksestani voin sanoa, että oman yhteisön, ehkä jopa kuoro- (tai tanssi-, soitto-, jalkapallo tms.) perheen löytäminen ja siihen kiinnittyminen tekee valtavan hyvää terveydelle. Kuitenkin yhteisöllisyydessä ja isossa porukassa toimimisessa on myös varjopuolensa. Eriävät mielipiteet ja risteävät

persoonallisuudet saattavat ajoittain aiheuttaa kitkaa porukassa, mutta haastateltavani korostivat, että kun päästään pääasian, hyvän musiikin, äärelle, muulla kuin musiikilla ei ole väliä. Aboa Gospelilla on siis hallussaan yhteishenkeä ja sopua suojeleva aarre. Käydessäni aineistoa läpi iloitsin myös siitä, että kuorolaiset ovat löytäneet harrastuksen, joka on heille hyvin tärkeä ja antaa paljon heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Toisin kuin minulle tutuissa kuoroissa, Aboa Gospelissa ei ole ikärajaa tai muita kuorovuosien määrää rajoittavia tekijöitä. Toivonkin, että kuorolaisilla on mahdollisuus jatkaa Aboa Gospelin riveissä niin pitkään kuin mahdollista ja saada kuorotoiminnasta vielä paljon hyvää.

Aboa Gospel on ilahduttavan itsensä näköinen kokoonpano, joka ei kalpene amerikkalaisten gospelkuorojen rinnalla. Aboa Gospel ottaa luontevasti haltuun monen kokoiset esiintymislavat niin kotimaassa kuin ulkomaillakin, ja show on yhtä laadukas joka kerta. Kuoro pystyy esittämään erittäin taitavasti ja uskottavasti myös muuta kuin gospelmusiikkia Aboa Gospel esimerkiksi kutsuttiin ensimmäisenä suomalaiskuorona esiintymään New Yorkin kuuluisaan Carnegie Halliin. Siellä Aboa Gospel esitti Karl Jenkinsin teoksen *Lacrimosa* säveltäjän itsensä läsnäollessa. Tukholman suurilla gospelmusiikkifestivaaleilla Stockholm Gospel Festivalilla Aboa Gospel on loistanut jo useamman kerran tasaveroisena kuuluisien kansainvälisten huippukuorojen rinnalla.

Sydäntäni lämmittää tieto siitä, että kotikaupungissani tehdään meille suomalaisille verrattain vierasta kristillistä musiikkia niinkin rohkeasti, pieteetillä ja elämänilolla kuin Aboa Gospel. Kuoron konserteissa Mikaelinkirkko on aina täynnä ja kun kuoro aloittaa laulamaan, tutkijankin on helppo laulaa mukana *When You believe*- kappaleen sanoin:

There can be miracles

When you believe

Though hope is frail

It's hard to kill

Who knows what miracles

You can achieve

When you believe somehow you will

You will when you believe

(Edmons, Scwartz & Zimmer 1998)

Haastatteluaineisto

haastattelu 1, 19.6. 2017, kesto 16 minuuttia

haastattelu 2, 20.6.2017, kesto 15 minuuttia

haastattelu 3, 28.6. 2017, kesto 30 minuuttia

haastattelu 4, 29.6. 2017, kesto 20 minuuttia

haastattelu 5, 5.7. 2017, 9.7. 2017, kesto 25 minuuttia

haastattelu 6, 17.7. 2017, kesto 20 minuuttia

haastattelu 7, 12.9. 2017, sähköpostihaastattelu

Haastattelut ovat tekijän hallussa. Haastattelumateriaali eli litteraatit, äänitteet ja puhtaaksikirjoitettu sähköpostihaastattelu on tuhottu tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Havainnointiaineisto

Lets Sing Gospel Together – yhteislaulutilaisuus Mikaelinkirkossa 18.3. 2017

Taivas ja Tähdet-konsertti Sappalinnan kesäteatterissa 3.7. 2017

Kirjallisuus

Aaltonen, Sanna & Högbäck. Riitta 2015. Refleksiivisyyden ulottuvuudet, teoksessa *Umpikujasta oivallukseen: refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa* Sanna Aaltonen & Riitta Högbäck (toim.) s. 9–31

Ahonen, Johanna 2015

- a) Affektit liikuttavina voimina Äiti Amman syleilyssä teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen* Jaana Kouri (toim.) s. 285–290
- b) Ruumiillisuus, *Askel kulttuurien tutkimukseen*, Kouri Jaana (toim.) s. 265–284

Ammerman, Nancy Tatom. 2013. Sacred Stories, Spiritual Tribes: Finding Religion in Everyday Life, saatavilla
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxIYmtfXzYxMjQyOF9fQU41?sid=b029fa07-e882-4712-abe2-f603d5b8a9dc@sessionmgr103&vid=0&format=EB&rid>

Anttonen, Veikko

2011 The sacredness of the self, of society and the human body *Religion and the body* Tore Ahlbäck & Björn Dahla (toim.) s. 13–27, Donner-instituutti, Turku

2015 Emic ja etic-kulttuurin ulkoinen ja sisäinen *Askel kulttuurien tutkimukseen* Jaana Kouri (toim.) s. 17, Turun yliopisto, Turku

Anttonen, Veikko & Teemu Taira 2004. Uskontotiede uskonnollisuuden paikantajana, Fingerroos Outi & Minna Opas & Teemu Taira (toim.) *Uskonnon paikka: Kirjoituksia uskontojen ja uskontoteorioiden rajoista* s. 18–50, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki

Backman, Jussi 2018. Äärellisyyden kohtaaminen: Kokemuksen filosofista käsittehistoriaa, teoksessa *Kokemuksen tutkimus VI: Kokemuksen käsite ja käyttö*, Toikkanen, Jarkko & Ira A. Virtanen (toim.) s. 25–40, saatavilla
file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/Kokemuksen_tutkimus_VI_Toikkanen_Virtanen_pdf.pdf

Charmaz, Kathy & Richard G. Mitchell 2001. Grounded theory in ethnography, *Handbook of Ethnography*, Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) saatavilla
<http://methods.sagepub.com.ezproxy.utu.fi/book/handbook-of-ethnography>

Collins, Raymond F. 2005. Gospel, *Encyclopedia of Religion* Lindsey Jones (toim.) s. 3640–3642, Macmillan, Detroit

Ehn, Billy 2014. Etnografia ja kenttä *Moniulotteinen etnografia* Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) s. 80–85, Ethnos Ry, Helsinki

Enges, Pasi, Mahlamäki Tiina & Virtanen Timo J. 2015 Arki, juhla ja pyhä, teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen* Jaana Kouri (toim.) s.62–82 Turun yliopisto, Turku

Fingerroos, Outi & Jouhki, Jukka (2014) Etnologinen kenttätyö ja tutkimus: Metodien monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkkitapauksia, teoksessa *Moniulotteinen etnografia* Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) s. 79–108, Ethnos Ry, Helsinki

Gill, Sam. D. 2005. Prayer teoksessa *Encyclopedia of Religion*, Lindsey Jones (toim.) s.7367–7372, saatavilla
<https://login.ezproxy.utu.fi/login?url=http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7C9780028659978&v=2.1&u=turkecco&it=etoc&p=GVRL&sw=w>

Gobo, Giampietro 2008. Doing Ethnography, saatavilla
<http://methods.sagepub.com.ezproxy.utu.fi/book/doing-ethnography>

Gothóni, René 2004. Ymmärtäminen uskontotieteessä *Mikä ihmeen uskonto? Suomalaisten tutkijoiden puheenvuoroja uskonnosta*, Tom Sjöholm & Terhi Utriainen (toim.) s.37–49, Helsingin yliopiston uskontotieteen laitos, Helsinki

Gould, Jeremy 2016. Refleksiivisyyden poluilla. Epistemologisesti radikaalin yhteiskuntatieteen puolustus, teoksessa *Tutkija peilin edessä: Refleksiivisyys ja etnografinen tieto*, Jeremy Gould & Katja Uusihakala (toim.) s. 9–37, Gaudeamus, Helsinki

Gould, Jeremy & Katja Uusihakala 2016. Jälkisanat: Refleksiivisyys ja tiedon laatu, teoksessa *Tutkija peilin edessä: Refleksiivisyys ja etnografinen tieto*, Jeremy Gould & Katja Uusihakala (toim.) s. 218–228, Gaudeamus, Helsinki

Haapalainen, Anna 2015. Maallikkotoimijuus Mikaelin seurakunnassa, teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen* Jaana Kouri (toim.) s.188–192, Turun yliopisto, Turku

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö, Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki

Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika (2014) Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet, teoksessa *Moniulotteinen etnografia*, Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) s. 7–31, Ethnos Ry, Helsinki

Hästbacka, Noora. 2015. Paha olo iholla: Viiltelykokemukset ja ruumiillisuus nuorten kertomuksissa keskustelufoorumilla, Pro gradu, sosiologia, Turun yliopisto

Kamppinen, Matti 2004. Kenttätö ja kognitiivinen uskontoetnografia, *Uskonnon paikka: Kirjoituksia uskontojen ja uskontoteorioiden rajoista*, Outi Fingerroos, Minna Opas & Teemu Taira (toim.) s. 183–208, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki

Ketola, Kimmo 2008

- a) Uskonnolliset kokemukset ja emootiot *Uskonto ja ihmismieli: Johdatus kognitiiviseen uskontotieteeseen* Kimmo Ketola, Ilkka Pyysiäinen & Tom Sjöholm (toim.) s. 92–109 Gaudeamus University Press, Helsinki
- b) Uskonto ja yhteisöllisyys, *Uskonto ja ihmismieli: Johdatus kognitiiviseen uskontotieteeseen* Kimmo Ketola, Ilkka Pyysiäinen & Tom Sjöholm (toim.) s. 110–128 Gaudeamus University Press, Helsinki

Kinnaman, Scot A. 2015. Mitä olet aina halunnut tietää luterilaisuudesta, Concordia Publishing House, St. Louis, Missouri

Kokkonen, Lotta & Pyykkönen, Miikka 2015. Tutkija, tukija vai ystävä? Neuvotteluja vallasta ja luottamuksesta maahanmuuttajien haastattelututkimuksessa, *Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*, Sanna Aaltonen ja Riitta Högbäck (toim.) s. 89–116 Tampere University Press, Tampere

Koskihaara, Niina & Jere Kyyrö 2015. Identiteetti, teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, Pasi Enges, Tiina Mahlamäki & Timo J. Virtanen (toim.) s. 237–247, Turun yliopisto, Turku

Kouri, Jaana 2015. Johdanto *Askel kulttuurien tutkimukseen*, Pasi Enges, Tiina Mahlamäki & Timo J. Virtanen (toim.) s. 15–39, Turun yliopisto, Turku

Kuhmonen, Petri 1996. Miten ja miksi tutkimme ruumistamme: Fenomenologis-hermeneuttinen näkökulma, teoksessa *Ruumiita!: ruumiista, ruumiillisuudesta, kehosta*, <http://www.utupub.fi/handle/10024/135172>, Riitta Koikkalainen (toim.) s. 169–203, Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta, Jyväskylä

Lappalainen, Sirpa 2007

- a) Johdanto: Mikä ihmeen etnografia?, *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*, Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), s. 9–14, Vastapaino, Tampere
- b) Havainnoinnista kirjoitukseksi, teoksessa *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*, Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), s. 113–134 Vastapaino, Tampere

Lasanen, Maarit. 2017. ”Ei tarvi pelätä, että ois erilainen”: Etnografinen tutkimus pohjoissuomalaisen kuulovammaisten lasten vertaistukiryhmätoiminnasta, Lapin yliopisto, Rovaniemi

Lämsä, Riikka. 2013. Potilaskertomus: Etnografia potiluudesta sairaalaosaston käytännöissä, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

McGraft, Allister E. 2011. Kristillisen uskon perusteet: Johdatus teologiaan, Blackwell Publishing Limited, Blackwell

McGuire, Meredith. B. 2008. Lived Religion: faith and practice in everyday life, saatavilla <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?docID=665414>

Mietola, Reetta 2007. Etnografisesta haastattelusta etnografiseen analyysiin, *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*, Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), s. 151–176, Vastapaino, Tampere

Niemelä, Merja & Lehtonen, Kimmo 1996. Korvat varpaissa: Musiikkikokemuksen dikotomioita uhmaavalla sillalla, *Ruumiita!: ruumiista, ruumiillisuudesta, kehosta, kehoillisuudesta*, Riitta Koikkalainen (toim.) s. 51–72, Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta, Jyväskylä

Nummenmaa, Lauri. 2010. Tunteiden psykologia, Lauri Nummenmaa ja Kustanneosakeyhtiö Tammi, Helsinki

Opas, Minna 2004. Mitä on uskontoetnografia, *Uskonnon paikka: Kirjoituksia uskontojen ja uskontoteorioiden rajoista*, Outi Fingerroos, Minna Opas & Teemu Taira (toim.) s. 153–182, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki

Paju, Petri.2011. Koulua on käytävä: Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, Helsinki

Palmu, Tarja 2007.Kenttä, kirjoittaminen, analyysi-yhteenkietoutumia, *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*, Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) s.137–150, Vastapaino, Tampere

Proudfoot, Wayne.1985.Religious experience, saatavilla
<https://login.ezproxy.utu.fi/login?url=http://hdl.handle.net/2027/heb.30586>

Pyhä Raamattu Ps.28:7, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos, Kirjapaja, Helsinki

Pöysä, Jyrki

2010 Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina, *Vaeltavat metodit*, Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.) s. 331–360, Suomen Kansantietouden tutkijain seura, Joensuu

2015 Lähiluvun tieto: Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen, Suomen kansantietouden tutkijain seura, Joensuu

Raunola, Ilona 2010. Osallisuus ja dialoginen paikantuminen etnografisessa kenttätyössä, *Vaeltavat metodit*, Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.) s. 285–314, Suomen Kansantietouden Tutkimuksen Seura, Joensuu

Salo, Ulla-Maija 2007. Etnografinen kirjoittaminen, *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*, Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), s. 227-246, Vastapaino, Tampere

Stringer, Martin D. 2008.Contemporary western ethnography and the definition of religion, Continuum, Lontoo

Talja, Saana.2016.Tanssittava rukous, liikuttava ylistys: Etnografinen tutkielma kristillisestä tanssi-improvisaatiosta ja tanssissa vaikuttavista voimista, pro gradu-tutkielma, Turun yliopisto, Turku

Tolonen, Tarja & Tarja Palmu 2007. Etnografia, haastattelu ja (valta)positiot, *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*, Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.), s. 89–112, Vastapaino, Tampere

Utriainen, Terhi 2017. Eletty epävirallinen uskonto, teoksessa *Uskontososiologia*. Kimmo Ketola, Tuomas Martikainen & Teemu Taira (toim.) s. 113–124, Eetos, Turku

Vakimo, Sinikka 2010. Periaatteista eettiseen toimijuuteen: tutkimusetiikka kulttuurintutkimuksessa, *Vaeltavat metodit*, Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma & Sinikka Vakimo (toim.) s. 79–116, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Joensuu

Väätäinen, Hanna

- a) 2003 Rumbasta rampaan: vammaisen naistanssijan ruumiillisuus pyörätuolikipatanssissa, Åbo Akademi, Turku
- b) 2009 Liikkeessä pysymisen taika: etnografisia kokeiluja yhteisötanssiryhmässä, Eetos, Turku

Ylilahti, Minna 2013. Itsestäsi kiinni: Etnografinen tutkimus työikäisten laitostuntoutuksesta, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä

Zlatev Jordan; Racine, Timothy P.; Sinha Cris & Itkonen Esa 2008. *Intersubjectivity: What makes us human?*, teoksessa *The Shared Mind: Perspectives on intersubjectivity*, Jordan Slatev, Timothy P. Racine, Cris Sinha & Esa Itkonen (toim.) s. 1–13, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia

Elektroniset lähteet

www.aboagospel.fi

lupaus.net/artisti/kl

Muut lähteet

Terhi Utraisen luento 3.4. 2019

Tutkielmassa mainitut kappaleet

Baba Yetu, säv. Christoffer Tin, san. Pyhä Raamattu

Break Every Chain säv. & san. Will Reagan
Down to the River to Pray säv. & san. trad.
Enter His Gates säv.& san. Timothy Wright
Hallelujah säv. & san. Leonard Cohen
He's Blessing Me säv. & san. Norris Garner
I Call You Jesus säv. & san. Israel Houghton
Joyful Joyful säv. & san. Mark Hall & Bernie Herms
Lacrimosa säv. & san. Karl Jenkins
Lord I Just Can't Keep From Crying säv. & san. Willie Jones
Matkalla säv. Juha Anttila, Kai Henriksson, Pauli Johansson, Susan Jönsson & Juha-Matti Kylliäinen, san. Jukka Välimaa
My Tribute säv. & san. Andraé Crouch
Swing Low, Sweet Chariot säv. Wallace Willis, san. trad.
This is Me säv. & san. Benj Pasek & Justin Paul
When The Saints Go Marching In säv. & san. trad.
When You believe säv.& san. Kenneth Brian Edmons, Stephen Schwartz & Hans Zimmer
You Are Not Alone säv. & san. Kari Jobe

Tutkielmassa mainitut elokuvat

O Brother, Where Art Thou – Voi veljet missä lienet 2000. Ohjaus Joel Cohen. Tuottaja Ethan Coen. Tuotantoyhtiöt Touchdown Pictures, Universal Pictures & Working Title Films

Sister Act – Nunnia ja konnia 1992. Ohjaus Emile Ardolino. Tuottaja Scott Rudin. Tuotantoyhtiö Scott Rudin Productions

The Blues Brothers 1980. Ohjaus John Landis. Tuottajat Bernie Brillstein, David Sosna, Robert K. Weiss & George Folsey Jr. Tuotantoyhtiö Universal Pictures

The Preachers Wife – Rakastuin enkeliin 1996. Ohjaus Penny Marshall. Tuottaja Debra Martin Chase. Tuotantoyhtiöt Touchdown Pictures & The Samuel Goldwyn Company

